

De vertegenwoordiging van vrouwen binnen de Nederlandse geschreven sportjournalistiek

**Masterscriptie Journalistiek & Media
Universiteit van Amsterdam**

25 juni 2021

Anne-Fleur Gähler

Studentnummer: 10753540

Begeleider: Prof. dr. Mark Deuze

Journalistiek Verslag

De media- en sportwereld zijn twee door mannen gedomineerde werelden. Toch komen er ook steeds meer vrouwen bij. Onlangs is bekend geworden dat het Algemeen Dagblad de eerste vrouwelijke hoofdredacteur heeft aangesteld in hun 75-jarige bestaan. En ook in de sportwereld lijken vrouwen aan de weg te timmeren. Het succes van de Oranje Leeuwinnen werd in 2017 groots gevierd. Is de feminisering op beide fronten ingezet? Tegenwoordig is meer dan de helft van de journalistiekstudenten vrouw. En de Nederlandse sportvrouwen hebben tijdens de laatste Spelen meer Olympische medailles gewonnen dan de mannen. Of deze ontwikkelingen ook bijdragen aan een eerlijkere man/vrouw-verhouding in de sportjournalistiek, dat wordt in deze scriptie onderzocht.

In Nederland is er relatief weinig onderzoek gedaan op het gebied van sportberichtgeving en het aandeel vrouwen daarin. Buitenlandse studies tonen keer op keer aan dat de vrouwelijke sportjournalist nog altijd zwaar in de minderheid is. Om te onderzoeken of dit ook in Nederland het geval is, wordt een studie waarin sportnieuws uit Amerika, Australië en het Verenigd Koninkrijk is geanalyseerd, gerepliceerd en toegepast op Nederlands geschreven sportnieuws.

Sport wordt vaak gezien als ‘het laatste wat echt van mannen is.’ Het sportkatern is nog altijd het meeste gevuld met nieuws over mannenvoetbal. Waar blijven de vrouwen? Dit scriptieonderzoek analyseert sportnieuws uit de vier kranten met de grootste oplage in de Nederland en maakt hierbij een vergelijking tussen 2009 en 2019. Er worden verschillende factoren onderzocht, met als belangrijkste de verhouding mannelijke en vrouwelijke atleten in de berichtgeving en de verhouding mannelijke en vrouwelijke sportjournalisten. Door de gegevens uit 2009 en 2019 met elkaar te vergelijken wordt er een beeld geschetst van de representatie van vrouwelijke sportjournalisten in het afgelopen decennium.

Uit de resultaten blijkt dat de vrouwen in de sportberichtgeving nauwelijks aan bod komen en dat verreweg de meeste artikelen geschreven zijn door mannelijke sportjournalisten. Deze uitkomsten sluiten naadloos aan bij wat in de literatuur de ‘masculiene hegemonie’ genoemd wordt. Opvallend is dat er in 2019 geen stijging te zien is in het aantal artikelen geschreven door vrouwelijke sportjournalisten, maar juist een lichte daling ten opzichte van de artikelen van tien jaar daarvoor. Daaruit kan worden geconcludeerd dat de opmars van de vrouwen in de journalistiek op de Nederlandse sportredacties in de afgelopen tien jaar dus nog niet te zien is.

Inhoudsopgave

1 Inleiding.....	4
2 Theoretisch Kader.....	7
<u>2.1 Verhouding mannelijk en vrouwelijke atleten in de berichtgeving.....</u>	<u>7</u>
2.1.1 <i>Getto-metafoor.....</i>	<i>9</i>
2.1.2 <i>Nederlandse sportcultuur.....</i>	<i>11</i>
<u>2.2 Verhouding mannelijke en vrouwelijke sportjournalisten.....</u>	<u>11</u>
2.2.1 <i>Masculiene hegemonie.....</i>	<i>11</i>
2.2.2 <i>Stereotypering en tokenisme.....</i>	<i>13</i>
2.2.3 <i>Cultivatietheorie en sociale vernietiging.....</i>	<i>14</i>
2.2.4 <i>Populaire en kwaliteitskranten.....</i>	<i>15</i>
<u>2.3 Ontwikkeling in de sportjournalistiek.....</u>	<u>16</u>
2.3.1 <i>Title IX.....</i>	<i>16</i>
2.3.2 <i>Belangenorganisaties voor vrouwen in de sport.....</i>	<i>16</i>
2.3.3 <i>Paradox van de genderneutraliteit.....</i>	<i>17</i>
2.3.4 <i>Perspectief.....</i>	<i>18</i>
<u>2.4 Hypotheses.....</u>	<u>19</u>
3 Methode.....	20
<u>3.1 Concepten.....</u>	<u>20</u>
<u>3.2 Corpus en verzamelmethode.....</u>	<u>20</u>
3.2.1 <i>Corpus.....</i>	<i>20</i>
3.2.2 <i>Verzamelmethode.....</i>	<i>22</i>
<u>3.3 Meet- en analysemethode.....</u>	<u>23</u>
4 Resultaten.....	25
<u>4.1 Vrouwensport komt nauwelijks aan bod.....</u>	<u>25</u>
4.1.1 <i>Uitschieter Telegraaf.....</i>	<i>26</i>
4.1.2 <i>Sociale vernietiging dreigt.....</i>	<i>28</i>
<u>4.2 Masculiene hegemonie op de Nederlandse sportredacties.....</u>	<u>29</u>
<u>4.3 Een decennium zonder verandering.....</u>	<u>31</u>
5 Conclusie.....	33
<u>5.1 Discussie.....</u>	<u>33</u>
5.1.1 <i>Reflectie.....</i>	<i>34</i>
5.1.2 <i>Suggesties voor vervolgonderzoek.....</i>	<i>35</i>
6 Literatuur.....	37
7 Bijlagen.....	41

1 Inleiding

Van oudsher is de journalistiek een werkveld dat door mannen gedomineerd wordt. In 1986 verscheen het boek “Tot zover plaats van de perstafel” waarin de positie van vrouwen in de Nederlandse dagbladjournalistiek werd onderzocht. Op alle deelredacties werkten destijds meer mannen dan vrouwen. Dat is niet verrassend, want slechts 10,5% van de dagbladjournalisten was in die tijd vrouw.

Onderzoek van Ans Merens (2003) van het Sociaal en Cultureel Planbureau heeft aangetoond dat het glazen plafond voor vrouwen in de journalistiek te wijten valt aan de restanten van een sterk masculiene organisatiestructuur. Taken worden bewust of onbewust verdeeld volgens man/vrouw-patronen (Deuze, 2004). Dit wordt ook beschreven in het boek van Diekerhof *et al.*, (1986). Mannelijke journalisten zijn met name werkzaam in de ‘harde sector’ zoals politiek en economie en de vrouwelijke journalisten houden zich vooral bezig met ‘zachte’ onderwerpen zoals lifestyle en lokale berichtgeving. De meest scheve man/vrouw-verhouding werd gevonden op de sportredactie; daar was in die tijd niet meer dan 1% vrouw.

Heel bijzonder is dat niet, want de sportwereld is al jarenlang bij uitstek een mannenbolwerk. En buiten het succes van de Oranjeleeuwinnen in 2017 om wordt in Nederland de berichtgeving over sport in de landelijke dagbladen en op televisie gedomineerd door het mannenvoetbal (Elling, 2015).

Ook in de rest van de wereld zijn vrouwelijke sportjournalisten een zeldzaam verschijnsel. Slechts 10,4% van al het Amerikaanse sportnieuws van de afgelopen 30 jaar werd geschreven door vrouwelijke sportjournalisten (Schmidt, 2015). In Australië is 10,2% van alle sportjournalisten vrouw, dus zowel de sportjournalisten werkzaam in de geschreven pers als de journalisten werkzaam in andere sportmedia (Nicholson *et al.*, 2011). En in het Verenigd Koninkrijk is het percentage vrouwelijke sportjournalisten werkzaam bij een krant slechts 3% (Greenslade, 2011). Ook uit grootschalige, grensoverschrijdende studies komen dezelfde resultaten naar voren. In 2011 heeft de *International Sport Press Survey* (ISPS) in 80 kranten uit 22 landen geregistreerd wie de sportartikelen geschreven hadden. Hieruit bleek dat van de 11.000 artikelen slechts 8% geschreven was door een vrouwelijke sportjournalist (Horky & Nieland, 2013).

Schmidt (2018) heeft een onderzoek gedaan naar de representatie van vrouwelijke sportjournalisten in Amerika, Australië en het Verenigd Koninkrijk. Uit de resultaten blijkt dat vrouwen relatief vaker over vrouwelijke sporters schrijven. Mannen zijn vaker voor de sportnieuwsberichten verantwoordelijk en vrouwen schrijven meer humaninterest verhalen. Van de in totaal 2242 artikelen uit de drie bovenstaande landen is slechts 5,1% geschreven door vrouwelijke sportjournalisten. In 84% van de artikelen ging het over mannelijke sporters en in Australië waren de artikelen geschreven door vrouwen korter dan de artikelen die mannen geschreven hadden. Een mogelijke verklaring voor deze resultaten schrijft Schmidt (2018) toe aan de masculiene hegemonie in de sportwereld, wat als gevolg kan hebben dat vrouwen minder geneigd zijn te kiezen voor een carrière als sportjournalist.

Desalniettemin is er de laatste jaren een opmars te zien van vrouwen binnen de journalistiek in het algemeen. In zowel Amerika, Australië en Nederland is de meerderheid van de studenten aan journalistieke opleidingen tegenwoordig vrouw (*National Center for Education Statistics*, 2013; Hanusch, 2013; Kester & Ruigrok, 2019).

Uit de resultaten van bovenstaande onderzoeken valt te verwachten dat ondanks dat mannen nog steeds een grote meerderheid vormen in de sportwereld, het aantal werkzame vrouwen in de media groeiende is, dus ook op de sportredacties zouden logischerwijs meer vrouwelijke journalisten werkzaam zijn dan dertig jaar geleden, toen het boek ‘Tot zover plaats van de perstafel’ verscheen.

De Stichting Nederlandse Sport Pers (NSP) is een organisatie voor Nederlandse sportjournalisten en – fotografen en een van haar belangrijkste taken is het verstrekken van de NSP-kaart: een officiële identiteitskaart waarmee sportjournalisten toegang hebben tot alle nationale sportevenementen. In 2015 waren er 670 sportjournalisten en – fotografen aangesloten bij de NSP onder wie slechts 20 vrouwen (Elling, 2015). In 2020¹ werden er in totaal 551 NSP-kaarten aangevraagd, waaronder 84 redactiekaarten voor algemeen gebruik. Daarnaast werden er 437 kaarten aangevraagd voor mannen en 30 kaarten voor vrouwen. Het percentage vrouwen is dus in vijf jaar tijd van 3 naar 6 procent toegenomen.

Dit onderzoek richt zich op de representatie van de Nederlandse vrouwelijke sportjournalist van de afgelopen tien jaar. Dat is relevant omdat het nog niet op deze manier in Nederland is uitgevoerd. De methode die Schmidt (2018) gebruikt heeft om de representatie van de vrouwelijke sportjournalist in Amerika, Australië en het Verenigd Koninkrijk te onderzoeken, wordt toegepast op de situatie in Nederland. Dat wil zeggen dat de invloed van de ‘mannelijke hegemonie’, wat Schmidt (2018) als een mogelijke verklaring aandraagt voor de ondervertegenwoordiging van vrouwen in de sportjournalistiek wordt onderzocht door middel van een kwantitatieve inhoudsanalyse. Het onderzoek zal de methode zoals gebruikt in het onderzoek van Schmidt (2018) repliceren. Het uitvoeren van een replicatiestudie is belangrijk omdat het nogmaals uitvoeren van een bestaand onderzoek tot belangrijke inzichten kan leiden.

Bovendien is dit onderzoek van belang omdat het bijdraagt aan de bewustwording van de (al dan niet aanwezige) genderdiversiteit op sportredacties. En bewustwording is doorgaans de eerste stap naar een meer gelijkwaardige samenleving. Er zal een vergelijking gemaakt worden tussen de inhoud van de sportberichtgeving uit zowel 2009 als tien jaar later in 2019. Dit heeft als doel een inzicht te creëren in de ontwikkeling die de Nederlandse geschreven sportjournalistiek het afgelopen decennium heeft doorgemaakt

Dat leidt tot de volgende onderzoeksvraag:

“Hoe is het gesteld met de vertegenwoordiging van vrouwen binnen de Nederlandse geschreven sportjournalistiek?”

Om deze vraag zo goed mogelijk te beantwoorden, zijn onderstaande deelvragen opgesteld.

- *In welke mate staan mannelijke en vrouwelijke atleten centraal in de sportberichtgeving van Nederlandse dagbladen?*
- *In welke mate zijn mannelijke en vrouwelijke sportjournalisten betrokken in de sportberichtgeving van Nederlandse dagbladen?*

---

¹ Blijkt uit opgevraagde gegevens bij de Nederlandse Sport Pers, zie bijlage 6

- *Wat is er in tien jaar tijd gebeurd met de zichtbaarheid van de vrouwelijke sportjournalist in de geschreven pers?*

Door middel van een inhoudsanalyse wordt de verhouding tussen artikelen geschreven door mannelijke en vrouwelijke sportjournalisten van de afgelopen tien jaar wordt onderzocht. Daarnaast wordt onderzocht hoe de verhouding is in de aandacht tussen mannen- en vrouwensport in de artikelen.

De inhoudsanalyse richt zich op de sportberichtgeving uit de vier dagbladen die in Nederland de grootste oplage hebben; namelijk het Algemeen Dagblad, De Volkskrant, De Telegraaf en het NRC. Voormalig hoofdredacteurs Philippe Remarque (Volkskrant) en Christiaan Ruesink (Algemeen Dagblad) geven aan in het boek “En...wat ging er door je heen? – Ontwikkeling van de Nederlandse sportjournalistiek (2015) dat sport een belangrijk onderdeel is in de krant. Het Algemeen Dagblad staat bekend als een echte sportkrant en profileert zich als neutraal en populair. In 2013 bestond de sportredactie van het AD uit zo’n dertig journalisten, waarvan geen enkele vrouw. De Telegraaf is het andere populaire landelijke dagblad van Nederland. In 2013 werkten hier twee vrouwelijke sportjournalisten (van Lierop, 2013). De Volkskrant is een landelijke kwaliteitskrant die in vergelijking met andere kwaliteitskranten veel aandacht besteed aan sportberichtgeving. De sportredactie van de Volkskrant bestaat in 2021 uit 5 journalisten, waarvan één vrouwelijke. Tot slot is het NRC een kwaliteitskrant met op dit moment een sportredactie bestaande uit acht journalisten, waarvan er ook één vrouw is.

Om een beeld te krijgen van de representatie van de vrouwelijke sportjournalist van de afgelopen tien jaar, wordt sportnieuws uit een zelf samengestelde week uit 2009 vergeleken met dat van een samengestelde week uit 2019. De artikelen worden op verschillende kenmerken geanalyseerd, waaronder of het geschreven is door een man of een vrouw en of er een mannelijke of vrouwelijke sporter in het stuk centraal staat. Er is gekozen om sportnieuws uit het jaar 2009 te vergelijken met dat van tien jaar later omdat er de laatste tien jaar een omwenteling te zien is in de Nederlandse journalistiek: vrouwen vormen tegenwoordig twee derde van journalistieke opleidingen en van de journalisten jonger dan 35 jaar. Verwacht wordt daarom dat vrouwen in 2019 een groter aandeel zullen hebben in de geschreven sportnieuwsartikelen dan het geval was in 2009.

De opbouw van deze scriptie ziet er als volgt uit.

In het theoretisch kader worden relevante concepten uitgelicht die zullen moeten helpen bij het beantwoorden van de onderzoeksvraag. Er wordt een relatie gelegd tussen vergelijkbare onderzoeken uit bestaande literatuur met de vraagstelling en methode die gebruikt worden in dit scriptieonderzoek. Vanzelfsprekend zal het onderzoek van Schmidt (2018) een prominente rol spelen. Hieruit zal een hypothese vloeien die vervolgens zal worden toegelicht.

In het methodologisch kader zal worden beschreven hoe het onderzoek precies is uitgevoerd en welke analysemethoden er zijn gebruikt. Daarna zullen de resultaten worden beschreven en tot slot zullen de belangrijkste daarvan worden samengevat in de conclusie waarin tevens zal worden teruggekoppeld naar het theoretisch kader. Uiteindelijk zal in de discussie gereflecteerd worden op het onderzoek en zullen er suggesties voor vervolgonderzoek worden aangedragen.

2 Theoretisch Kader

Aan de hand van de opgestelde deelvragen worden in dit hoofdstuk systematisch verschillende concepten behandeld die relevant zijn om te onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. Op deze manier wordt de relatie met de bestaande literatuur en het huidige onderzoek toegelicht en zal het duidelijk worden waarom het van belang is onderzoek te doen naar de representatie van vrouwelijke sportjournalisten.

Er zal logischerwijs veelvuldig gerefereerd worden aan het onderzoek van Schmidt (2018). Maar ook andere studies over de positie van vrouwelijke sportjournalisten en sportjournalisten in het algemeen zijn van belang om te kunnen begrijpen hoe het gesteld is met de positie van de vrouwelijke sportjournalist uit verschillende delen van de wereld. Een terugkerend concept dat niet alleen Schmidt (2018) aanhaalt, maar ook in andere literatuur veelvuldig wordt besproken, is de masculiene hegemonie op sportredacties van over de hele wereld. In dit hoofdstuk wordt het ontstaan van die masculiene hegemonie besproken en komen samenhangende concepten naar voren die mogelijk een rol spelen in de scheve man/vrouw-verhoudingen op zowel sportredacties als in de berichtgeving.

Eerst zal worden besproken hoe de bestaande literatuur zich opstelt tegenover de verhouding mannelijke en vrouwelijke atleten in de berichtgeving. Met behulp van het concept ‘getto-metafoor’ wordt hiervoor naar mogelijke verklaringen gezocht. Later in het hoofdstuk gaat het over hoe het gesteld is met de verhouding mannelijke en vrouwelijke sportjournalisten in de wereldwijde sportmedia. Hier komt een begrip afkomstig uit de jaren zeventig van de twintigste eeuw aan de orde: door zogenoemde sociale vernietiging werd vijftig jaar geleden het beeld van een sterke, onafhankelijke vrouw in de media volledig uitgewist. Ter afsluiting van het theoretisch kader volgt een korte beschouwing van de verwachtingen van deze replicatiestudie en zal uiteen worden gezet hoe de verschillende concepten uit de bestaande literatuur van toepassing zijn op het huidige onderzoek.

2.1 Verhouding mannelijke en vrouwelijke atleten in de berichtgeving

Binnen de journalistieke wereld wordt de tak van sportjournalistiek lang niet altijd serieus genomen. Het wordt zelfs ‘*the toy department*’ van de journalistiek genoemd (Rowe, 2007). Een verklaring daarvoor geeft Elling (2015) in haar boek ‘*Sportjournalistiek: ook steeds meer over en door vrouwen?!*’. Daarin wordt benoemd dat de sportjournalistiek, een deelgebied vormt tussen het publieke belang (nieuws) en de publieke voorkeur (entertainment). Het betaald voetbal wordt als voorbeeld genomen: de sportjournalistiek bericht niet alleen onafhankelijk en kritisch over ontwikkelingen in de topsport, maar is ook een vorm van entertainment, met als basis het verslag doen en becommentariëren van de gang van zaken binnen het betaald voetbal (Elling, 2015). Dit doet vermoeden dat er op verschillende manieren gekeken kan worden naar de functie van sportjournalistiek; wordt er aan de lezers informatie gegeven of wordt er juist amusement verschaft? Of kan dat misschien tegelijkertijd gebeuren? Verderop in deze paragraaf wordt dit toegelicht aan de hand van het onderzoek van Jørgensen (2002) naar de Scandinavische geschreven sportjournalistiek.

Wereldwijd gezien is sport enorm populair. Ieder jaar nog groeit de sportindustrie in financieel opzicht (Schmidt, 2016). Het is waarschijnlijk dat de media daar een belangrijke rol inneemt. Bijvoorbeeld in Nederland, waar het bovenstaande voorbeeld over betaald voetbal wederom toepasselijk is. In Nederland is voetbal al jaren de nummer één volkssport. De sportmedia is dan ook grotendeels gericht op voetbalnieuws. Een derde tot meer dan de helft van het ‘reguliere’ sportnieuws op televisie en in de krant gaat over het betaald voetbal (Elling, 2015). In de kranten worden Eredivisiewedstrijden uitvoerig geanalyseerd en op televisie zijn er talloze voetbalprogramma’s te zien. Een mogelijk gevolg hiervan is dat andere sporten weleens overschaduwd kunnen worden door het voetbal. Een rapport dat twintig jaar geleden is opgesteld over het Nederlandse topsportklimaat zegt hier iets interessants over. Uit een enquête onder topsporters, trainers en topsportcoördinatoren (N = 429) komt naar voren dat meer dan de helft van mening is dat de media-aandacht voor hun eigen sport onvoldoende of slecht is. Het is hierbij niet onbelangrijk te vermelden dat er onder de respondenten slechts minder dan tien uit het voetbal komen (Van Bottenburg, 2000). Als het merendeel van de topsporters van twintig jaar geleden al vond dat hun sport te weinig aandacht kreeg in de media, zou dat een indicatie kunnen zijn dat die aandacht ook toen al naar het voetbal ging.

Twintig jaar later is er in de media niet veel veranderd in de verdeling aandacht voor verschillende sporten. Voetbal is in de sportmedia nog steeds dermate dominant, dat er voor andere sporten weinig ruimte meer over is². Het is dus mogelijk dat de inhoud van de sportberichtgeving bepaald wordt door wat de populairste sport in dat land is, en is het minder van belang dat er gekeken wordt naar het onderscheid tussen mannen- en vrouwensporten. Tijdens het EK Vrouwenvoetbal in 2017 was er bijvoorbeeld aan media-aandacht geen gebrek voor de Oranje Leeuwinnen. Voetbal is immers de nationale sport, is dan een logische redenatie. Toch kunnen er ook andere zaken invloed hebben op die media-aandacht voor het vrouwenvoetbal. Het EK werd namelijk in eigen land georganiseerd, waardoor een oranjegekte makkelijker van de grond komt dan wanneer het EK in een ander land, of zelfs continent zou plaats hebben gevonden. Ook werd er in de zomer van 2017 geen belangrijk mannentoernooi gehouden en stond er geen Olympische Spelen op het programma. Het zou aan de ene kant dus kunnen dat de media-aandacht voor het vrouwenvoetbal toen eerder als een soort verplichting gezien werd omdat er niets ‘beters’ was op dat moment, aan de andere kant is voetbal in Nederland altijd al populair geweest dus maakt het misschien niet uit of er vrouwelijke of mannelijke spelers op het veld staan.

Wanneer er over populariteit gesproken wordt, dan komen er al gauw commerciële belangen bij kijken. Kranten willen vanuit hun winst oogmerk zoveel mogelijk verkopen. Het besteden van veel aandacht aan een gevierd sporticoon is dan een slimme zet. Vanuit dit perspectief lijkt de sportjournalistiek met name een functie te hebben om het publiek te vermaken, in plaats van dat de nadruk gelegd wordt op het inlichten van het publiek. Wat hiermee bedoeld wordt is uit te leggen aan de hand van een Scandinavisch onderzoek van Jørgensen (2002).

Het blijkt dat de Scandinavische sportjournalistiek grotendeels bestaat uit onkritische berichten waarvan de inhoud ver weg blijft van bredere, maatschappelijke kwesties in de sportwereld. In deze studie is een inhoudsanalyse gedaan met bijna 3200 artikelen uit de negen grootste Scandinavische kranten. De commerciële elite - bestaande uit sportsterren en grote sportevenementen - staan centraal in maar liefst 85% van de artikelen, terwijl de breed gedragen sporten waar meer dan 6 miljoen Scandinaviërs aan doen, in minder dan 1% van de artikelen aan bod komen.

---

² Dit komt naar voren in een persoonlijk gesprek met dr. Agnes Elling van het Mulier Instituut. Zie Bijlage 1 voor een samenvatting van dat gesprek.

Net als in Nederland gaat in Scandinavië de meeste aandacht in de kranten naar het voetbal. Maar een misschien wel interessanter resultaat uit het onderzoek is het verschil in aandacht tussen twee heel andere, uiteenlopende sporten: zeilen en motorsport. Meer dan drie keer zoveel Denen doen aan zeilen dan aan motorsport, en ook op professioneel vlak behaalt Denemarken betere resultaten met het zeilen dan het internationaal scoort met motorsport. Ondanks dat gegeven, wordt in de media vijf keer zoveel aandacht besteed aan motorsport dan aan zeilen (Jørgensen, 2002). Die betere zichtbaarheid in de media is wellicht te wijten aan het feit dat er in de motorsport veel meer geld in om gaat dan in het zeilen het geval is.

Bovenstaande theorie wijst uit dat de inhoud van sportberichtgeving toch niet direct bepaald hoeft te worden door de populairste sport - zoals eerder werd verondersteld - maar dat juist sporten met veel geld meer media-aandacht krijgen. Het is in zekere zin dan aannemelijk dat die 'rijke sporten' door veel in de media te verschijnen ook aan populariteit winnen. De factoren geld en populariteit hangen dan in feite met elkaar samen. En op dat punt wordt ook een associatie gevormd met de verhouding mannen- en vrouwensporten in de berichtgeving. Hoe dat precies met elkaar samenhangt, wordt in de volgende paragraaf uiteengezet op basis van de 'getto-metafoor'.

2.1.1 Getto-metafoor

Zoals gezegd gaat er in de berichtgeving relatief veel aandacht naar grote sportevenementen waar veel geld mee gemoeid gaat. Dit heeft als gevolg dat kleinere, lokale sporten en minder prominente atleten nauwelijks aan bod komen in de media (Jørgensen, 2002; Schimdt, 2006). In het onderzoek van Jørgensen (2002) wordt dit uitgelegd aan de hand van de getto-metafoor: er is alleen nog aandacht voor resultaten, wedstrijdsamenvattingen en grote sporticonen. De hedendaagse Scandinavische sportjournalistiek wordt als het ware beschreven als een entertainment-getto, dat gaat over mannelijke sporticonen voor mannelijke lezers en geschreven door – onmiskenbaar - mannelijke journalisten.

Uiteraard bestaan er ook commerciële, vrouwelijke sporticonen die gigantische sponsordeals hebben. Vooral het tennis blijkt voor vrouwen commercieel interessant. In de afgelopen tien jaar was de bestbetaalde vrouwelijke atleet - respectievelijk Maria Sjarapova, Serena Williams en Naomi Osaka – steeds een tennisster (Hakkenberg, 2020). En in Nederland is er natuurlijk Dafne Schippers, in 2018 nog uitgeroepen tot populairste sportvrouw van het land (Heemskerk, 2018). Maar ook al is het mogelijk om talloze vrouwelijke sporticonen op te noemen, dat geldt voor mannelijke sporticonen evengoed.

Als er echter naar de verhouding mannelijke en vrouwelijke atleten in de sportberichtgeving gekeken wordt, dan is de literatuur daar vrij eenduidig over. In het onderzoek van Jørgensen (2002), staan vrouwelijke atleten centraal in slechts 8% van de artikelen. De manier waarop Schmidt (2018) onderzoek gedaan heeft in Amerika, Australië en het Verenigd Koninkrijk is vergelijkbaar met het Scandinavische onderzoek. En daaruit blijkt dat vrouwelijke atleten en vrouwensporten in slechts 3% van de artikelen aan bod komen.

En dat zijn niet de enige onderzoeken waarin de geringe aandacht voor vrouwensporten is aangetoond. De afgelopen decennia tonen studies uit verschillende landen aan dat vrouwelijke atleten en vrouwensporten consistent genegeerd worden. Uit een analyse van sportberichten van de afgelopen dertig jaar uit The New York Times blijkt dat slechts 5% van de artikelen over vrouwensporten gaat. Daarbij werd ook aangetoond dat deze berichten korter waren dan de artikelen waarin het ging over mannelijke atleten (Schmidt, 2016). Elling (2015) stelt in haar onderzoek dat er zelfs een daling te zien is van de aandacht voor vrouwensporten; een

Amerikaanse longitudinale studie van Cooky, Hessner & Hestrum tussen 1989 en 2009 liet zien dat de totale media-aandacht in 1989 nog 5% was, in 2009 was dat 2%. Zowel bij de televisiezenders als in de geschreven pers is de man/vrouw-verhouding in de Amerikaanse berichtgeving dus zeer scheef.

In Nederland is er in de afgelopen twintig jaar weinig academisch onderzoek gedaan op het gebied van man/vrouw-verhoudingen in de sportjournalistiek. Door resultaten van verschillende buitenlandse studies over dit onderwerp naast elkaar te zetten wordt een beeld geschetst van hoe de vrouwen er in de literatuur nu eigenlijk voor staan. Tot nu toe komt sterk naar voren dat sportberichtgeving voornamelijk over mannelijke atleten gaat, en dat commerciële belangen een aanzienlijke rol lijken te spelen in de hoeveelheid aandacht die een sport krijgt in de krant. Ook lijkt het erop dat dit niet van de een op de andere dag zal gaan veranderen: het is immers niet gemakkelijk te ontsnappen uit het getto. En daarmee is het tegelijkertijd niet eenvoudig – voor de vrouwen - erbinnen te treden.

In een onderzoek naar de representatie van vrouwen in het Amerikaanse tijdschrift *Sports Illustrated* worden verschillende factoren beschreven die ervoor zorgen dat vrouwen in de sport worden benadeeld (Lumpkin, 2009). Eén daarvan is de zoals hierboven beschreven geringe hoeveelheid aandacht die er is voor vrouwensporten en vrouwelijke atleten. Als het wél over vrouwelijke atleten gaat, dan gebeurt dat dikwijls op een denigrerende manier. Zo is er bijvoorbeeld aangetoond dat vrouwelijke atleten veel vaker bij hun voornaam worden genoemd dan mannelijke atleten. En televisiecommentatoren hebben het wel vaak over ‘meisjes’ als het over vrouwelijke atleten gaat, maar bijvoorbeeld nooit over ‘jongens’ wanneer het draait om mannelijke atleten (Messner *et al.*, 1993). Deze voorbeelden zeggen iets over het feit dat vrouwensporten toen over het algemeen als ‘tweederangs’ werden gezien. Dat valt te verklaren als wederom gekeken wordt naar die getto-metafoor: de sportwereld is een mannelijk bolwerk waarin mannen – de journalisten - het over andere mannen – de sporters – hebben. En vrouwen passen niet in dat plaatje. Of dat nu nog steeds het geval is wordt onder meer in deze replicatiestudie onderzocht.

Een andere factor die Lumpkin (2009) aanhaalt gaat over de aanhoudende nadruk die er gelegd wordt op vrouwelijkheid als het over vrouwensporten gaat in de media. Vrouwelijke atleten lijken te moeten voldoen aan een bijna onmogelijk schoonheidsideaal dat hen is opgelegd. Dat gegeven komt ook terug in andere onderzoeken. Want als het over vrouwensporten gaat, dan gaat het opvallend vaak over het uiterlijk van de atlete. Daaruit kan afgeleid worden dat *sex sells*. De vrouwelijke beachvolleyballers zijn een bekend voorbeeld; waar de mannelijke beachvolleyballers in hemd en broek spelen, zijn de vrouwelijke volleyballers slechts gehuld in bikini. Hetzelfde geldt voor sprinters: Nadine Visser sprint in blote buik, maar Churandy Martina niet. In een recent artikel (Oomen, 2021) uit het Algemeen Dagblad stelt onderzoeker gender en diversiteit Inge Claringbould, (Universiteit Utrecht) dat dit te maken heeft met het verdienmodel van de sportwereld:

„Zolang heteroseksuele mannen de dienst uitmaken in besturen, media en sponsoring, zal het heteroseksuele schoonheidsideaal dominant zijn”

Ook hier sluit de getto-metafoor goed bij aan. En gelet op de factoren die Lumpkin (2009) beschrijft, worden sportvrouwen niet alleen benadeeld, de mannelijke dominantie in de sportwereld blijft zo ook in stand gehouden.

2.1.2 Nederlandse sportcultuur

Gezien eerdere onderzoeken uitwijzen dat de scheve verhouding in de berichtgeving tussen mannen- en vrouwensporten de afgelopen jaren niet is verbeterd, is de verwachting dat ook in dit onderzoek zal blijken dat het merendeel van de artikelen over mannensporten en mannelijke atleten zullen gaan. In de gevonden literatuur gaat het echter over een heleboel verschillende landen, maar niet specifiek over Nederland. Mede daarom is dit onderzoek van belang. Uit het rapport uit 2020 'Zo Sport Nederland' van NOC*NSF blijkt dat er ongeveer evenveel mannen (3,96 miljoen) als vrouwen (3,87 miljoen) aan amateursport doen. In de rapportage van 2013 tot en met 2019 zijn vergelijkbare cijfers gevonden.

Sinds 2005 is er in Nederland flink geïnvesteerd in de sport, dat heeft ervoor gezorgd dat er in de breedte een ontwikkeling plaatsvond. Het gevolg daarvan is dat Nederlandse vrouwelijke topsporters, met name de laatste jaren, erg succesvol zijn. Sinds 2000 wordt meer dan de helft van de Olympische medailles gewonnen door Nederlandse vrouwen (Van der Geest, 2017). Dat is ook terug te zien in media. Elling (2015) stelt dat het percentage berichtgeving tijdens de Olympische Spelen bijna gelijkwaardig is aan het percentage vrouwelijke deelnemers. De media is logischerwijs vooral gericht op de prestaties van de Nederlandse sporters tijdens de Spelen. Hoewel de Nederlandse sportvrouwen die medailles winnen in zo'n periode dus veel media-aandacht krijgen, verhult dat de geringe reguliere berichtgeving (Elling, 2015). Om te voorkomen dat er zo'n vertekend beeld ontstaat en om te onderzoeken of er in Nederland inderdaad net zo'n scheve man/vrouw-verhouding bestaat in de sportberichtgeving als het geval is in de rest van de wereld, zal het huidige onderzoek zich uitsluitend richten op nieuws buiten een Olympische Spelen, een WK of een EK-voetbal; dus in een reguliere nieuwsperiode.

2.2 Verhouding mannelijke en vrouwelijke sportjournalisten

De scheve man/vrouw-verhouding wordt niet alleen gevonden in de berichtgeving als gaat over sport en atleten, maar ook op de sportredacties zelf is er een sterke dominantie te zien van mannelijke journalisten. Dat geldt voor de journalistiek in het algemeen, maar voor de sportjournalistiek in het bijzonder. Het onderzoek voor het Sociaal en Cultureel Planbureau in 2003 wijt dit bij de dagbladen vooral aan de restanten van een sterke masculiene organisatiecultuur. Onbewust worden taken verdeeld volgens ouderwetse man/vrouw-patronen; mannen zijn geschikt voor het schrijven van het 'harde' nieuws, vrouwen kunnen beter schrijven over 'zachte' onderwerpen, zoals lifestyle of kunst.

Tegenwoordig zijn vrouwen in de journalistiek bezig met een opmars. In de nieuwe generatie journalisten zijn de vrouwen zelfs in de meerderheid (Deuze, 2004). Op basis van dat gegeven is het verwachtingspatroon dat er in dit onderzoek straks een verschil te zien is tussen de verhouding mannelijke en vrouwelijke journalisten uit 2009 met die uit 2019. De internationale literatuur wijst er echter op dat de ondervertegenwoordiging van vrouwelijke sportjournalisten de laatste jaren niet is verminderd.

2.2.1 Masculiene hegemonie

Uit talloze studies die gedaan zijn in verschillende landen komt naar voren dat op de sportredacties de mannen blijven domineren. Het lijkt er dus op dat de masculiene organisatiecultuur in de sportwereld gezorgd heeft voor een masculiene hegemonie. Schmidt

(2018) legt in zijn onderzoek uit wat dit precies inhoudt: het idee van een masculiene hegemonie is dat eigenschappen die geassocieerd worden met mannelijkheid, zoals agressiviteit en competitiedrang, de basis gaan vormen van een ideologie en een sociale hiërarchie waarin mannen worden bevoorrecht ten opzichte van vrouwen.

Een mogelijkheid om het ontstaan van een masculiene hegemonie te duiden is volgens de theorie van Acker (1992). Hierin worden verschillende processen beschreven die organisaties structureren langs genderlijnen (Benschop, 2007). Hoewel de theorie al bijna dertig jaar geleden voor het eerst werd opgesteld, is ze tegenwoordig nog steeds toepasbaar op allerlei organisaties. Hieronder staan de processen die Acker (1992) noemt beschreven en worden ze verduidelijkt door de sportjournalistiek als voorbeeld te nemen als organisatie.

- **Organisatiestructuur**

Bepaalde posities en banen worden geassocieerd met specifieke groepen mensen. Bij een 'sportjournalist' ziet men een man voor zich. Sollicitanten worden aangenomen op basis van hun gender en etniciteit, welke overeenkomen met die van degene die over de selectieprocedure beslist. Zo komen mannen eerder in aanmerking voor een baan als sportjournalist dan vrouwen.

- **Culturele symbolen**

De vorming van stereotypes heeft hiermee te maken. Sport wordt over het algemeen geassocieerd met mannen. Stereotyperend voor een man is dat hij objectief is en dus geschikt is om nieuwsberichten te schrijven dan vrouwen, want zij worden als gevoeliger gezien en schrijven dus vaker humaninterest-verhalen.

- **Interacties**

Leden van een organisatie hebben interacties met elkaar, waardoor er bepaalde opvattingen ontstaan. Deze kunnen op verschillende manieren geïnterpreteerd worden. Sommige opvattingen zijn dominant en worden opgenomen in de organisatiestructuur.

- **Identiteitsconstructies**

Sociale categorieën zoals gender, etniciteit of leeftijd bepalen hoeveel werk iemand moet verzetten om te voldoen aan de normen van de organisatie. Dit soort veelal impliciete normen zijn niet neutraal, maar ze zijn verbonden met de gevormde beelden en metaforen die passen bij een stereotyperende taakverdeling. Als witte, mannelijke sportjournalisten altijd de nieuwsberichten schrijven, dan wordt dat op een bepaald moment de norm en is het dus moeilijker daar verandering in te brengen. Het zou dan 'raar' zijn als ineens een vrouwelijke collega dat werk gaat doen.

Het laatste proces dat hierboven beschreven wordt, heeft te maken met intersectionaliteit (Crenshaw, 1990). Dat wil zeggen dat ongelijkheid zich voordoet langs verschillende assen, zoals de sociale categorieën die benoemd worden. Volgens intersectionaliteit staan die categorieën niet los van elkaar, maar snijden ze elkaar, zoals een denkbeeldig kruispunt. Vandaar dat intersectionaliteit ook wel kruispuntdenken genoemd wordt. Iemand is nooit alléén zijn of haar gender, of leeftijd of etniciteit. Iemand's identiteit is namelijk opgebouwd uit een combinatie van die sociale categorieën. Voor het waarborgen van een gezonde organisatiestructuur zou daarop ingespeeld moeten worden, zodat in het geval van een sportredactie, het onderscheid dat gemaakt wordt tussen de artikelen die mannen en vrouwen

schrijven een minder prominente rol gaat spelen. Dat is van belang omdat Schmidt (2018) in zijn onderzoek stelt dat de heersende masculiene hegemonie in de sportwereld een negatieve invloed heeft, op zowel vrouwelijke atleten als op vrouwelijke sportjournalisten. En als de algemene opvatting blijft bestaan dat sport vooral mannelijk is, zal het voor de vrouwelijke sportjournalist een uitdaging blijven om zich te profileren op de sportredactie.

Dat begint al bij het eerste proces van de Theorie van Acker (1990). Zolang mannelijke sportjournalisten vaker de voorkeur krijgen boven vrouwelijke sportjournalisten tijdens de sollicitatieprocedure, zal er weinig veranderen aan de mannelijke dominantie op sportredacties. Hier zit wellicht ook een verantwoordelijkheid voor de journalistieke opleidingen in: meer dan de helft van de Nederlandse journalistiekstudenten is vrouw (Kester & Ruigrok, 2019). Misschien kunnen de opleidingen de vrouwelijke studenten - actiever dan nu het geval is - op de hoogte brengen van het feit dat stagelopen op een sportredactie ook voor hen tot de mogelijkheden behoort.

2.2.2 Tokenisme en stereotypering

Twee belangrijke resultaten uit de inhoudsanalyse van Schmidt (2018) is dat ten eerste mannelijke journalisten inderdaad significant meer nieuwsberichten schrijven dan vrouwelijke journalisten, en schrijven vrouwelijke journalisten significant vaker humaninterest-verhalen. Ten tweede schrijven vrouwelijke journalisten vaker over vrouwelijke atleten dan hun mannelijke collega's dat doen, naast het feit dat zowel mannen als vrouwen hoofdzakelijk schrijven over mannelijke atleten. Laatstgenoemde wordt later in dit hoofdstuk belicht. Eerst is er aandacht voor het eerste resultaat dat genoemd wordt: deze kan worden toegeschreven aan het feit dat de vrouwelijke sportjournalist tot een minderheidsgroep behoort en wordt uitgelegd aan de hand van het concept 'tokenisme'.

Zogenoemde 'token'-medewerkers behoren tot een minderheidsgroep die minder dan 15% van het personeelsbestand vertegenwoordigt (Kanter, 1977). Tokenisme wil zeggen dat mensen uit minderheidsgroepen uit plichtmatig oogpunt worden aangenomen bij een organisatie. Op deze manier laat de organisatie aan de buitenwereld zien dat ze bezig zijn met thema's als diversiteit en het tegengaan van discriminatie. Dat klinkt weliswaar positief, maar voor de token-medewerker zelf zijn er vooral negatieve effecten. Doordat ze tot een minderheidsgroep behoren, zijn ze logischerwijs meer zichtbaar binnen de organisatie. Dit heeft als gevolg dat de token-medewerker een zeer hoge prestatiedruk ervaart, inclusief gevoelens van stress en een extreme mate van bewijsdrang. Bovendien krijgen zij eerder te maken met discriminatie omdat door hun zichtbaarheid sneller negatieve stereotypes ontstaan (Deschacht *et al.*, 2011). Een bekend stereotype dat dikwijls toegeschreven wordt aan vrouwen is bijvoorbeeld dat ze emotioneel zijn. En zoals eerder vermeld, zorgt dat er vervolgens voor dat vrouwelijke sportjournalisten eerder aangewezen worden om de humaninterest-verhalen te schrijven, terwijl mannelijke sportjournalisten als objectief gezien worden en daarom geschikter worden geacht om over serieuze onderwerpen te schrijven (Van Zoonen, 2002). Precies hetgeen dat Schmidt (2018) aangetoond heeft. Hieruit wordt duidelijk dat tokenisme dus stereotypering kan veroorzaken. Dat leidt in dit geval tot een onderscheid in het soort berichten dat mannelijke en vrouwelijke sportjournalisten schrijven.

2.2.3 Cultivatietheorie en sociale vernietiging

Hoewel het erop lijkt dat er momenteel nog geen einde komt aan de masculiene hegemonie op sportredacties, is er in Nederland nog geen onderzoek gedaan die zo gericht op zoek gaat naar een verschil tussen tien jaar geleden en nu als het huidige onderzoek.

De aanhoudende masculiene hegemonie in de sportwereld wordt door Schmidt (2016) verklaard middels de cultivatietheorie. Deze theorie van George Gerbner, afkomstig uit de jaren zestig, houdt in dat herhaalde blootstelling aan media invloed heeft op de menselijke perceptie van de werkelijkheid. Er is sindsdien ontzettend veel onderzoek gedaan naar de cultivatietheorie. In de afgelopen tien jaar zijn er al meer dan 500 artikelen over gepubliceerd (Morgan & Shanahan, 2010). Een deel van die literatuur ontkracht de cultivatietheorie en toont zelfs een tegenovergesteld effect aan. Maar er is ook een groot aantal studies geweest dat de cultivatietheorie wel ondersteunt.

Zo refereert Schmidt (2016) aan een onderzoek van Johnson & Schiappa (2010), waarin een correlatie gevonden is tussen het kijken van sport op televisie en het conformeren aan mannelijke normen die te maken hebben met agressie en vrouwen: na het veelvuldig kijken naar sport op televisie wordt agressief gedrag meer geaccepteerd. Toch kunnen deze resultaten niet zomaar worden opgehangen aan de cultivatietheorie. De studies naar de cultivatietheorie gaan vaak over blootstelling aan geweld, en niet zozeer over het kijken naar sport. Het effect van het langdurig zien van sportmedia zal waarschijnlijk ook niet zo gauw een cultivatie-effect teweegbrengen. Want door veelvuldig te kijken naar sportwedstrijden op televisie denkt de kijker niet meteen dat het echte leven één groot sportevenement is (Wanta, 2013). Maar hoe zit het met de cultivatietheorie als er niet naar sport op televisie gekeken wordt, maar over sport gelezen wordt in de krant? De oorspronkelijke theorie is gebaseerd op televisiekijken en onderzoek naar het effect dat het kan hebben op het lezen van kranten is veel minder gedaan. Desalniettemin heeft een onderzoek van Vergeer *et al.* (2000) naar etnische criminaliteit uitgewezen dat het wel degelijk een effect kan hebben. Resultaten van dat onderzoek impliceren dat blootstelling aan kranten die op een negatieve wijze verslag doen van etnische criminaliteit ervoor zorgen dat de lezer etnische minderheden meer als een bedreiging gaan zien dan lezers van kranten die dat niet doen.

Hoewel het huidige onderzoek zich niet zozeer richt op de manier van verslaggeving door de verschillende kranten, wordt wel gekeken of de artikelen gaan over mannen- of vrouwensporten. Op basis van resultaten uit eerder onderzoek is de verwachting dat – in ieder geval in 2009 – in slechts een gering percentage van de artikelen vrouwelijke atleten centraal staan. Dit zou misschien een bepaalde uitwerking kunnen hebben op het aandeel vrouwelijke journalisten op de sportredacties. Een onderzoek van Tuchman (1981) dat zich focuste op sportnieuws in kranten heeft aangetoond dat er destijds zo weinig aandacht voor vrouwen in de sport was, dat het beeld in de samenleving ontstond dat ze gewoonweg niet bestonden; dit wordt symbolisch ook wel ‘sociale vernietiging’ genoemd.

Uit dat onderzoek van Tuchman (1981) blijkt dat vrouwen door de media massaal genegeerd worden. Wanneer ze wel worden genoemd, dan is dat in de traditionele rollen als huisvrouw of moeder. Niet zo verrassend, omdat het een onderzoek uit de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw betreft, toen de traditionele rolverdelingen meer werden erkend in de samenleving dan nu. Maar toch vindt bijna vijftig jaar later Schmidt (2018) een zeer vergelijkbaar resultaat: als het al over vrouwen gaat in de sportberichtgeving, dan is het in een ondersteunende rol. De krachtige, vrouwelijke atlete komt in de kranten amper voor. Destijds heeft Tuchman (1981) deze sociale vernietiging al als zorgelijk bestempeld, omdat hij vreesde voor de invloed van de

media op het gedrag van jonge meisjes en vrouwen. Als maar vaak genoeg herhaald wordt dat vrouwen thuishoren in een ondergeschikte rol, dan wordt het beeld van de vrouw als onafhankelijke en creatieve geest vanzelf uitgewist.

Het is belangrijk om bewust te zijn van zowel de cultivatietheorie als van het concept sociale vernietiging. Voor het huidige onderzoek lijkt vooral laatstgenoemde iets om rekening mee te houden, mede ook omdat de literatuur nogal uiteenloopt over de effecten van de cultivatietheorie. Maar blijkt de vrouwelijke sportjournalist in 2009 nauwelijks zichtbaar en is ze dat tien jaar later nog steeds, dan zou dat weleens toegekend kunnen worden aan sociale vernietiging.

2.2.4 Populaire en kwaliteitskranten

Er wordt in dit onderzoek een inhoudsanalyse gedaan van artikelen uit de vier dagbladen met de grootste oplage in Nederland. Dat zijn twee populaire kranten, namelijk het Algemeen Dagblad en de Telegraaf, en de kwaliteitskranten NRC en De Volkskrant. Waar Schmidt (2018) naar de verschillen tussen de landen heeft gekeken, zal dit onderzoek zich focussen op of er verschillen zijn tussen de populaire kranten enerzijds en de kwaliteitskranten anderzijds.

De algemene opvatting die heerst in de maatschappij is dat populaire kranten sensationeler zijn in hun verslaggeving dan bij kwaliteitskranten het geval is. De populaire krant wordt gezien als dat het bij de 'gewone man' hoort en een kwaliteitskrant wordt onder de elitemedia geschaard (Boukes & Vliegenthart, 2017). Eerdere studies wijzen een verschil in voorkeuren aan tussen mannen en vrouwen, wanneer het gaat over het lezen van sportgerelateerde berichten. Vrouwelijke lezers hebben een hogere mate van interesse voor een economische of politieke invalshoek, of over de gezondheidskant van een bepaald sportonderwerp (Jørgensen, 2002). Maar, door de zoals eerder benoemde getto-metafoer, worden deze onderwerpen door de mannelijke sportjournalisten veelal genegeerd.

In het onderzoek van Boukes en Vliegenthart (2017) wordt aangetoond dat populaire kranten doorgaans andere onderwerpen belichten dan kwaliteitskranten dat doen. Het populaire dagblad is meer gericht op sensatie en in mindere mate op politiek en beleid, in vergelijking met de kwaliteitskrant. Het is dan gemakkelijk om een lijn te trekken naar het huidige onderzoek, waarin misschien wel gevonden wordt dat De Volkskrant en het NRC relatief meer achtergrondverhalen schrijven en daarom interessanter zijn voor de vrouwelijke lezer.

Dat getuigt echter niet van het kruispuntdenken uit paragraaf 2.2.1: een mens is immers meer dan alleen zijn of haar gender. Niet alle mannen zullen graag de voetbaluitslagen lezen terwijl er ook vrouwen zijn die daar juist wel in geïnteresseerd zijn.

Het blijft echter interessant te onderzoeken of er tussen de vier dagbladen verschillen zijn in de verhouding artikelen geschreven door mannelijke en vrouwelijke journalisten. Uit de resultaten van Schmidt (2018) blijkt dat vrouwelijke journalisten relatief vaker schrijven over vrouwelijke atleten, zoals eerder vermeld in paragraaf 2.2.2. Op basis van dit resultaat zou verwacht kunnen worden dat in de krant met het grootste aandeel vrouwelijke journalisten ook de meeste artikelen staan over vrouwensporten en vrouwelijke atleten.

2.3 Ontwikkelingen in de sportjournalistiek

In deze paragraaf worden verschillende ontwikkelingen aangehaald die al dan niet aan hebben bijgedragen aan de zichtbaarheid van de vrouwelijke sportjournalist.

Vrouwen die werkzaam zijn in de sportjournalistiek: dat begon in Nederland halverwege de twintigste eeuw, toen Wil Merkies in 1949 als destijds 17-jarige op de sportredactie van de Volkskrant begon te werken als eerste vrouwelijke sportjournalist. Het was voor zowel haar mannelijke collega's als voor de Volkskrantabonnees wennen dat er een vrouwelijke verslaggeefster deel uitmaakte van de sportredactie. De katholieke lezers vonden het niet passend een vrouw naar de voetbalwedstrijden te sturen en daarom leek het toenmalig hoofdredacteur Joop Lückert beter om "Van onze verslaggeefster" te vervangen door "Van onze verslaggever". Enige tijd later werd haar verteld dat ze niet mocht trouwen als ze wilde blijven werken als sportjournalist. Voor haar mannelijke collega's was dit uiteraard geen enkel probleem. Merkies diende om die reden haar ontslag in (Diekerhof *et al.*, 1986, p. 56).

Om een beeld te kunnen vormen van de ontwikkeling die de Nederlandse vrouwelijke sportjournalist heeft doorgemaakt ten opzichte van zo'n zestig jaar geleden, toen Wil Merkies het prille begin vormde van de feminisering in de sportjournalistiek, is het ook van belang een inzicht te creëren in hoe dat de vrouwelijke sportjournalist uit de rest van de wereld is vergaan.

2.3.1 Title IX

In de jaren twintig van de vorige eeuw begonnen de eerste vrouwen in de Amerikaanse sportjournalistiek te werken. Dat aantal nam in de jaren vijftig en zestig af, maar begon weer toe te nemen in de jaren zeventig. In die tijd werd *Title IX* geïntroduceerd, een federale burgerrechtenwet die werd aangenomen als onderdeel van de *Education Amendments* in 1972 en die burgers moest beschermen tegen discriminatie op basis van sekse. Deze wet opende letterlijk deuren voor de Amerikaanse vrouwelijke sportjournalist, want in de jaren '80 en '90 werden ze eindelijk toegelaten tot de kleedkamers, welke voorheen alleen toegankelijk waren voor hun mannelijke collega's (Miloch *et al.*, 2005). Het betekende echter niet het einde van intimidatie en ongelijkheid op de werkvloer.

Bovendien bleef de man/vrouw-verhouding in de sportberichtgeving ook na de invoering van *Title IX* onverminderd scheef. Laucella *et al.* (2017) stellen in hun onderzoek dat sportdeelname van vrouwen weliswaar met 900% steeg, maar dat tegelijkertijd de berichtgeving over vrouwensport achterbleef. Naast de komst van *Title IX* in de jaren '70 presenteerde de *American Society of Newspaper Editors* (ASNE) in 1978 hun missie om de diversiteit binnen nieuwsredacties te verhogen voor het jaar 2000. Het percentage minderheden werkzaam op de nieuwsredactie moest representatief zijn voor de samenleving. Aan het einde van de jaren '90 werd duidelijk dat het doel niet behaald zou worden en de ASNE verschoof de deadline naar 2025 (Hardin & Whiteside, 2006).

2.3.2 Belangenorganisaties voor vrouwen in de sport

Naast de invoering van *Title IX* werden er meer initiatieven genomen om de positie van vrouwen in de sportjournalistiek te verbeteren. In Canada werd in 1981 de *Canadian Association for the Advancement of Women and Sport and Physical Activity* (CAAWS) opgericht; een feministische belangenorganisatie die opkomt voor de rechten van vrouwen in

de sportwereld in het algemeen. Ze streven naar gelijkheid tussen mannen en vrouwen en hierbij speelt het begrip '*gender equity*' een belangrijke rol. Bij gelijkheid tussen mannen en vrouwen wordt ervan uitgegaan dat mannen en vrouwen hetzelfde zijn en dus op dezelfde manier behandeld moeten worden. De CAAWS spreekt dit tegen; er wordt namelijk altijd gemeten met de mannelijke norm. Door *equity* na te streven, wordt er rekening gehouden met het feit dat mannen en vrouwen wel degelijk van elkaar verschillen en daarom een andere behandeling nodig hebben om die gelijkheid te bereiken (Hoerber, 2007). Dit onderzoek was gericht op verschillende sportprogramma's bij Canadese universiteiten en ging dus niet specifiek over mediaorganisaties in de sport. De theorie van Acker (1992) laat echter zien dat het in principe toepasbaar is op elke organisatiestructuur en zo zou het streven naar *equity* op sportredacties op kunnen bijdragen om de scheve man/vrouw-verhouding enigszins recht te trekken.

In diezelfde periode werd in 1987 de Amerikaanse non-profitorganisatie *Association for Women in Sports Media* (AWSM) opgericht. Zowel mannen als vrouwen die werkzaam zijn in de sportjournalistiek kunnen zich hierbij aansluiten. Het doel is hier om de diversiteit in de sportmedia te vergroten om zo discriminatie tegen te gaan. In het onderzoek van Miloch *et al.* (2005) is er gekeken naar de ervaringen van vrouwelijke sportjournalisten die aangesloten zijn bij de AWSM. Daarin geven zij aan dat hoewel het merendeel van de vrouwelijke sportjournalisten weleens te maken heeft gehad met discriminatie, ze toch geloven dat er de laatste jaren een verbetering gaande is. Dat is met name te zien aan de nieuwe generatie journalisten. Uit het onderzoek blijkt namelijk dat vrouwelijke sportjournalisten die minder dan zes jaar werkzaam zijn op een krantenredactie, grotere opdrachten krijgen toegewezen dan hun mannelijke collega's. Bij vrouwelijke journalisten die er langer dan zes jaar werkzaam zijn, is dit niet het geval. Bovendien geven de vrouwelijke sportjournalisten tussen de 18 en 26 jaar dat ze genoeg mogelijkheden zagen toen zij het werkveld betraden. Degenen ouder dan 27 jaar zagen daarin minder mogelijkheden.

2.3.3 Paradox van de genderneutraliteit

Er zou gesteld kunnen worden dat bovenstaande initiatieven bijdragen aan een betere zichtbaarheid van vrouwelijke sportjournalisten. Het ligt dan voor de hand om te denken dat het voor de vrouwelijke sportjournalist prettige ontwikkelingen zijn geweest. Maar tegelijkertijd is er ook iets anders aan de hand. Uit verschillende onderzoeken is namelijk gebleken dat het probleem van de summiere vertegenwoordiging van vrouwen actief in de sportwereld niet wordt erkend, door henzelf nota bene. Dit fenomeen wordt door Claringbould en Knoppers (2012) aangeduid als 'De paradox van de genderneutraliteit'.

Een van die onderzoeken waarin dat naar voren komt is het onderzoek van Tamir *et al.* (2017). Waarin Israëlische vrouwelijke sportjournalisten worden geïnterviewd over onder andere de invloed die ze denken te hebben op de verslaggeving van vrouwensporten. Als het gaat om genderidentiteit, wordt er een overeenkomst gevonden tussen vrouwelijke militairen en vrouwelijke sportjournalisten. Het blijkt namelijk dat zij zich op een bepaalde manier identificeren welke past bij de van oudsher dominante mannelijke cultuur. Dit gebeurt ook vaak in het leger, waar de mannen, net als in de sportwereld, veruit in de meerderheid zijn en vrouwen zich aan hen aanpassen om zich staande te kunnen houden. In de Israëlische sportjournalistiek is dit enerzijds te zien aan de 'mannelijke' schrijfwijze die vrouwelijke journalisten toepassen. Anderzijds hebben zij een zekere aversie tegenover vrouwensporten.

Tamir *et al.* (2017) hebben aangetoond dat de vrouwelijke sportjournalisten zelfs nog contentier zijn dan hun mannelijke collega's over de geringe aandacht die besteed wordt aan vrouwensporten.

Deze resultaten vertonen gelijkenissen met de resultaten uit het onderzoek van Knoppers en Elling (2004), waarin Nederlandse vrouwelijke sportjournalisten zich ook niet druk lijken te maken over de scheve man/vrouw-verhouding in de berichtgeving. In dat onderzoek wordt ingegaan op de vraag hoe sportjournalisten te werk gaan in het selectieproces voor sportnieuwsberichten. De geïnterviewde journalisten gaven aan dat de selectiecriteria eenvoudig en rechtdoorzee zijn en dat ze zichzelf in het proces als neutraal beschouwen. Er zijn drie criteria te onderscheiden die van belang zijn in het selectieproces, namelijk objectiviteit, interesse en traditie. Daarnaast zijn er drie categorieën (A, B en C) waaronder sporten ingedeeld kunnen worden. Tennis en atletiek worden bijvoorbeeld als een A-sport beschouwd waar vrouwen net zoveel aandacht krijgen als de mannen omdat vrouwelijke tennissers net zo goed presteren als de mannelijke. Toch is uit de resultaten van een eerder onderzoek gebleken dat de berichtgeving over A-sporten vooral over mannelijke atleten gaat. De geïnterviewde journalisten rechtvaardigen dit gegeven door aan te geven dat vrouwensport alleen interessant genoeg is als ze 'goed genoeg' presteren. Een van de opvallendste uitkomsten van het onderzoek is dat zowel mannelijke als vrouwelijke sportjournalisten van mening zijn dat de grote hoeveelheid aandacht voor mannensporten niets te maken heeft met het relatief kleine aantal vrouwelijke sportjournalisten dat werkzaam is op de redactie.

Doordat vrouwelijke sportjournalisten zich aanpassen aan hun mannelijke collega's en zich op deze manier conformeren aan de masculiene hegemonie, vinden ze het volkomen logisch dat er zoveel aandacht wordt gegeven aan de mannelijke atleten en zo weinig aan vrouwensporten. Dat leidt ertoe dat de masculiene hegemonie op beide niveaus - op de sportredactie en in de berichtgeving - in stand wordt gehouden. Zo blijkt ook dat participanten uit de studie van Claringbould en Knoppers (2012) dikwijls aannamen dat het begrip 'gender' geen rol speelt in de organisatie waar ze werkzaam zijn. Er heerst een algemene opvatting dat mannen en vrouwen altijd dezelfde kansen krijgen. Toch wordt keer op keer bewezen dat hoe hoger een bepaalde functie is, hoe schever de man/vrouw-verhouding wordt. Hoewel ze het eens zijn met het feit dat deze scheve man/vrouw-verhouding in leidinggevende functies veranderd dient te worden, zien ze gender toch als irrelevant.

2.3.4 Perspectief

Ondanks dat de vrouwen op sportredacties nog steeds sterk in de minderheid zijn, is de verwachting dat de man/vrouw-verhouding de komende jaren meer gelijkgetrokken gaat worden. Hoewel reeds gearriveerde vrouwelijke sportjournalisten zich distantiëren van seksespecifieke keuzes, lijken de jonge freelance vrouwelijke journalisten zich soms wel deels specifiek op vrouwensporten te richten (Elling, 2015).

Zo'n kleine vooruitgang is ook te zien in de aanvraag van de Nederlandse Sport Perskaarten. In 2015 was nog 3% van de aanvragers vrouw, in 2020³ is dat percentage gestegen naar 6%. Op basis van deze gegevens valt er in het huidige onderzoek te verwachten dat er resultaten zullen uitwijzen dat er in 2019 meer artikelen door vrouwen geschreven zijn en dat ook meer van die artikelen over vrouwelijke atleten gaan dan in 2009.

---

³ Zie bijlage 6

2.4 Hypotheses

Op basis van wat er is besproken in het theoretisch kader kan er een aantal verwachtingen worden opgesteld. Net zoals Schmidt (2018) in zijn onderzoek heeft gedaan, wordt er in dit onderzoek een vaste volgorde aangehouden: eerst wordt de verhouding mannelijke en vrouwelijke atleten in de berichtgeving behandeld, daarna gaat het over de verhouding mannelijke en vrouwelijke journalisten op de sportredacties en vervolgens wordt de ontwikkeling van de positie van de vrouwelijke sportjournalist onderzocht.

Wanneer er gekeken wordt naar de verhouding mannelijke en vrouwelijke atleten in de berichtgeving, blijkt uit meerdere onderzoeken dat commerciële belangen invloed kunnen hebben op de inhoud van het sportnieuws. Dit kan ook wel worden beschreven als de getto-metafoer en wil zeggen dat het vrijwel altijd de mannelijke sporticonen zijn die centraal staan. De enige uitzondering hierop is gedurende een belangrijk EK of WK, of de Olympische Spelen; de aandacht voor vrouwensporten in Nederlandse kranten is dan nagenoeg gelijk aan die voor de mannensporten. Schmidt (2018) heeft zijn artikelen voor de inhoudsanalyse echter verzameld uit een samengestelde week waarin geen belangrijke sportevenementen plaatsvonden om een zo representatief mogelijk beeld te creëren van de reguliere sportberichtgeving. In dit onderzoek zal daarom op eenzelfde manier een samengestelde week gebruikt worden. De hypothese die hierbij opgesteld kan worden is dan ook dat het in het merendeel van de artikelen gaat over mannensport en mannelijke atleten. Dit is tevens een uitkomst uit het onderzoek van Schmidt (2018). Er is in de bestaande literatuur niets gevonden waaruit iets anders vermoed kan worden.

Het begrip ‘masculiene hegemonie’ komt veelvuldig terug in de studies naar de vertegenwoordiging van de vrouwelijke sportjournalist. Het is dan ook ontegenzeggelijk dat ook in Nederland de vrouwelijke sportjournalist sterk in de minderheid is. Een gevolg daarvan is het optreden van tokenisme en stereotypering, hetgeen weer kan leiden tot een verschil in het type artikelen dat mannelijke en vrouwelijke journalisten schrijven. De bijbehorende hypothese is dat er inderdaad een verschil gevonden gaat worden, net zoals Schmidt (2018) dat al heeft aangetoond.

In de literatuur worden ietwat tegenstrijdige opvattingen gevonden als het gaat om de ontwikkeling die de vrouwelijke sportjournalist de afgelopen jaren heeft doorgemaakt. Enerzijds wordt gender op sportredacties als iets onbelangrijk gezien, door zowel de mannelijke als de vrouwelijke journalisten. Uit de theorie van Acker (1990) valt op te maken dat gender onbewust is verweven in een organisatiestructuur. Alles moet voldoen aan een mannelijke norm. Wellicht is dat een verklaring voor de internalisering van vrouwelijke sportjournalisten. Anderzijds laat de bestaande literatuur zien dat de nieuwe generatie sportjournalisten voor verbetering kan zorgen van de positie van de vrouwelijke journalist. De verwachting is dan ook dat er in 2019 een kleine vooruitgang te zien is ten opzichte van 2009; in zowel het aantal vrouwelijke journalisten als het aantal artikelen over vrouwelijke atleten.

3 Methode

In dit hoofdstuk wordt de methode beschreven die gebruikt is in dit onderzoek en wordt er een verklaring gegeven waarom er specifiek voor deze methode gekozen. Omdat het een replicatiestudie betreft, is de methode die Schmidt (2018) gehanteerd heeft leidend. Toch is er hier en daar wat variatie ten opzichte van het onderzoek van Schmidt (2018), wat vooral te maken heeft met het verschil in omvang van die studie. De methode moet geschikt zijn om uiteindelijk de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, zoals deze hieronder is gedefinieerd.

“Hoe is het gesteld met de vertegenwoordiging van vrouwen binnen de Nederlandse geschreven sportjournalistiek?”

3.1 Concepten

Er kan gesteld worden dat het onderzoek van Schmidt (2018) als het ware het fundament vormt voor dit onderzoek. Een terugkerend concept die niet allen Schmidt (2018) aanhaalt, maar ook in andere literatuur veelvuldig wordt besproken, is de heersende masculiene hegemonie op sportredacties van over de hele wereld. Door de artikelen te analyseren op basis van de sekse van de auteur en of mannelijke of vrouwelijke atleten in de artikelen centraal staan, kan dit concept geoperationaliseerd worden.

Twee begrippen die sterk samenhangen met de masculiene hegemonie, zijn stereotypering en tokenisme. De stereotypen die er bestaan over mannen en vrouwen zouden ertoe kunnen leiden dat er een scheve verhouding ontstaat in het type berichtgeving. Een token-medewerker is zoals in het theoretisch kader staat beschreven, een medewerker die tot een minderheidsgroep behoort. In de regel beslaat deze minderheidsgroep niet meer dan 15% van het totale aantal medewerkers. Uit het onderzoek van Schmidt (2018) blijkt dat slechts 5,1% van het totale aantal geanalyseerde artikelen geschreven is door een vrouwelijke journalist. Dit percentage ligt dus ruim onder de grens om een token-medewerker te zijn. Er zal in dit onderzoek gekeken worden of het aantal artikelen geschreven door vrouwelijke journalisten ook onder deze 15% ligt. Op de manier kan er op een concrete manier worden vastgesteld of de Nederlandse vrouwelijke sportjournalist inderdaad tot een minderheidsgroep behoort.

3.2 Corpus – en verzamelmethode

3.2.1 Corpus

Het corpus van dit onderzoek beslaat een kwantitatieve inhoudsanalyse gebaseerd op het onderzoek van Schmidt (2018). Daarmee behoort dit onderzoek tot de replicatiestudies. Het repliceren van reeds uitgevoerd onderzoek is van groot belang, omdat één resultaat eigenlijk onvoldoende bewijs vormt (Koetsenruiter & Van Hout, 2018). Wetenschappelijk onderzoek gebeurt altijd in een bepaalde context, maar bij een replicatie ervan kan de context verschillen van het oorspronkelijke onderzoek (Muller *et al.* 2018). Dat geldt ook voor het huidige onderzoek: het is een studie met dezelfde vraagstelling als die van Schmidt (2018), maar de dataverzameling is niet hetzelfde. Dat is een belangrijk onderscheid, want het tekent het verschil

tussen een reproductie- en een replicatiestudie. Bij een reproductiestudie wordt de data-analyse opnieuw uitgevoerd met de bestaande data. In het geval van een replicatiestudie, zoals dit onderzoek, wordt het onderzoek op dezelfde manier gedaan met nieuwe data. Toch is het onderzoek niet volledig een-op-een met Schmidt (2018) herhaald. Twee belangrijke verschillen met het onderzoek van Schmidt (2018) is dat ten eerste de omvang van dit onderzoek kleiner is. Een tweede verschil is dat Schmidt (2018) in feite een tweeledig onderzoek heeft uitgevoerd; er is een inhoudsanalyse gedaan en parallel daaraan is door middel van een enquête naar de beleving van sportjournalisten gevraagd. Dit onderzoek richt zich uitsluitend op het eerste onderzoek in de studie van Schmidt (2018), namelijk de kwantitatieve inhoudsanalyse.

De manier waarop Schmidt (2018) deze heeft uitgevoerd, wordt zoals vermeld gerepliceerd op een kleinere schaal. Waar Schmidt (2018) sportberichten uit de Verenigde Staten, Australië en het Verenigd Koninkrijk met elkaar vergeleken heeft, zal dit onderzoek zich louter richten op sportberichten uit Nederlandse dagbladen. Om te kunnen zien of er in het afgelopen decennium iets is veranderd in de sportberichtgeving, worden artikelen uit 2009 vergeleken met artikelen uit 2019.

De artikelen die geanalyseerd worden zijn sportberichten afkomstig uit de vier grootste Nederlandse dagbladen: het Algemeen Dagblad, De Volkskrant, de Telegraaf en het NRC. De keuze voor deze kranten is als volgt tot stand gekomen. Het Algemeen Dagblad en de Telegraaf zijn beide populariteitskranten met een grote sportredactie. Om een zo representatief mogelijk beeld te krijgen van de Nederlandse geschreven sportjournalistiek, is gekozen om ook twee kwaliteitskranten mee te nemen in de analyse. De keuze is daarbij gevallen op de Volkskrant en het NRC, zodat analyse gedaan wordt bij de vier dagbladen met de grootste oplage in Nederland.

Zowel in 2009 als in 2019 wordt een week samengesteld op dezelfde manier waarop Schmidt (2018) dit ook in zijn onderzoek heeft gedaan. Het is van belang dat elke dag, maandag tot en met zondag, in de samengestelde week voorkomt omdat bijvoorbeeld in de zaterdagkrant doorgaans meer aandacht besteed wordt aan sport. Daarnaast worden de dagen rondom een groot sportevenement vermeden om zo representatief mogelijk te zijn voor een typisch willekeurig gekozen dag.

Er is gekozen voor een kwantitatieve inhoudsanalyse omdat die methode zich richt op de inhoud van media, los van het maak- en perceptieproces (Koetsenruiter & Van Hout, 2018). Om de onderzoeksvraag te beantwoorden is het uitvoeren van een kwantitatieve inhoudsanalyse het meest geschikt om iets te kunnen zeggen over de ontwikkeling die de vrouwelijke sportjournalist in de geschreven pers de afgelopen tien jaar heeft doorgemaakt. De media vormt als het ware een spiegel van de samenleving; dat wat er in kranten, op televisie en op het internet verschijnt zegt iets over onze manier van denken (Koetsenruiter & Van Hout, 2018). Daarom kan door het uitvoeren van een inhoudsanalyse kan iets gezegd worden over de ontwikkeling van de geschreven sportjournalistiek. Een inhoudsanalyse heeft echter ook nadelen. Zo geeft het bijvoorbeeld geen verklaringen over de uitkomsten. Dat is waarschijnlijk de reden geweest dat Schmidt (2018) naast de inhoudsanalyse ook een enquête heeft uitgestuurd om de ervaringen van huidige sportjournalisten mee te nemen.

Een ander kritiekpunt van het uitvoeren van een inhoudsanalyse op deze manier is dat het onderzoek volledig gericht is op krantenartikelen. Andere nieuwsbronnen, zoals televisie, radio en met name het internet, worden tegenwoordig als veel bepalender gezien dan het nieuws uit de krant (Koetsenruiter & Van Hout, 2018). Dat hoeft echter niet te betekenen dat dit onderzoek

zich ook zou moeten focussen op andere media dan het geschreven nieuws. Zo zijn de meeste artikelen die gedrukt worden in de krant ook te vinden op de webpagina van die krant. Daarnaast gaat sport op televisie vaak over voor- en nabeschouwingen en natuurlijk de wedstrijd zelf. Dat is niet te vergelijken met sportnieuws dat in de krant te lezen is. Bovendien werken er aan een televisieprogramma vaak meerdere verslaggevers, terwijl een krantenartikel in de meeste gevallen door één auteur geschreven is. Dat maakt het voor dit onderzoek overzichtelijk.

3.2.2 Verzameling artikelen

De artikelen zijn verkregen uit Nexis Uni, een enorm uitgebreide databank waarin de archieven van Nederlandstalig nieuws in opgeslagen staan. Tevens is het mogelijk om in Nexis Uni verschillende mappen aan te maken zodat de zoekresultaten makkelijk terug te vinden zijn. Voor 2009 en 2019 zijn er aparte mappen aangemaakt. Binnen zo'n map is er voor iedere dag uit de samengestelde week ook een map aangemaakt. Op deze manier werden alle artikelen op de juiste plek ingedeeld. Elke zoekterm bestond uit de volgende elementen: "Sport", [dagblad, dagblad.nl], nieuwsbericht, publicatiedatum. Er werd gezocht op zowel artikelen uit de gedrukte versie van de vier dagbladen als op hun website. Dit is gedaan om de steekproefomvang zo groot mogelijk te maken. De resultaten van de zoekopdrachten moesten nauwkeurig worden nagekeken, zodat ongeschikte artikelen eruit gefilterd werden. Artikelen die zowel op de site als in de krant verschenen kwamen soms dubbel voor in de zoekresultaten. In dat geval werd deze één keer meegenomen voor de analyse. Soms kwam het ook voor dat een artikel niet over sport ging, maar dat het woord 'sport' voorkwam in een zin uit een interview met bijvoorbeeld een politicus. Zulke berichten, die niet afkomstig waren van de sportredactie, zijn ook niet meegenomen voor de analyse. Tot slot kwamen wedstrijduitslagen ook regelmatig voor in de zoekresultaten. Ook deze zijn niet meegenomen.

De samengestelde weken zien er als volgt uit.

2009

Maandag 5 januari - Dinsdag 3 februari - Woensdag 4 maart - Donderdag 2 april - Vrijdag 1 mei - Zaterdag 6 juni - Zondag 5 juli

2019

Maandag 7 januari - Dinsdag 5 februari - Woensdag 6 maart - Donderdag 4 april - Vrijdag 3 mei - Zaterdag 1 juni - Zondag 7 juli

In de samengestelde week uit 2009 zijn er in totaal 182 artikelen verzameld. In de samengestelde week uit 2019 waren dat in totaal 272 artikelen.

Tabel 1: *Verzamelde artikelen per dagblad*

Dagblad	2009	2019
Algemeen Dagblad	49	54
Volkskrant	62	60
Telegraaf	10	131
NRC	61	27
Totaal	182	272

Het is opvallend dat het aantal artikelen afkomstig uit de Telegraaf in 2009 erg laag is in vergelijking met de artikelen uit de andere dagbladen, terwijl het in 2019 precies omgekeerd is. Daar is het aantal artikelen uit de Telegraaf in vergelijking met de rest erg hoog. Desalniettemin is ervoor gekozen met deze aantallen de inhoudsanalyse uit te voeren.

Tabel 2: *Verzamelde artikelen per dag van de week*

Dag van de week	2009	2019
Maandag	42	72
Dinsdag	24	19
Woensdag	26	26
Donderdag	34	48
Vrijdag	20	48
Zaterdag	36	49
Zondag	0	10
Totaal	182	272

3.3 Meet- en analysemethode

Bij het coderen⁴ van de artikelen is er gelet op de volgende factoren: datum, dagblad, lengte van het artikel, type artikel (nieuwsbericht, interview, etc.), geslacht van de auteur en of er een mannen- of vrouwensport in het artikel centraal staat.

De publicatiedatum van een artikel en uit welke krant het afkomstig was werd bijgehouden omdat het dan mogelijk is om uit te zoeken of er verschillen tussen de vier dagbladen bestaan. In het onderzoek van Schmidt (2018) is dit ook toegepast, maar dan werd er in plaats van de verschillen tussen kranten gekeken of er verschillen waren te vinden tussen de drie landen. Ook werd er net als in het onderzoek van Schmidt (2018) bijgehouden uit hoeveel woorden een artikel bestond en om wat voor een type artikel het precies ging. Dit is van belang omdat er zo kan worden uitgezocht of mannelijke en vrouwelijke journalisten verschillende typen artikelen schrijven.

Het kwam regelmatig voor dat het geslacht van de auteur niet bekend was. In plaats van de naam van de journalist stond er ‘van onze verslaggever’ of werd er zelfs helemaal geen naam genoemd. In het codeboek zijn daarom zeven mogelijkheden te vinden om de bron van het artikel te coderen. Voor de laatstgenoemde variabele, namelijk over welke sport in het artikel centraal stond, waren er drie opties voor het coderen. Er stonden mannelijke atleten of een mannensport centraal, het ging over vrouwelijke atleten of over een vrouwensport, of het artikel ging over zowel mannen als vrouwen. Het was ook mogelijk dat een artikel niet specifiek over een mannen- of vrouwensport ging, maar over iets wat niet te kwalificeren valt in termen als ‘mannen’ en ‘vrouwen’. Een voorbeeld daarvan is bijvoorbeeld een artikel over de nominatie van het beste sportboek van het jaar. In dat geval werd het artikel wel in de derde categorie geplaatst, die om die reden als ‘overig’ is gekenmerkt.

---

⁴ Zie bijlage 3 voor het codeboek

Het vaststellen van de verhouding mannen- en vrouwensporten in de artikelen heeft als doel te onderzoeken of de Nederlandse geschreven sportjournalistiek ook beschreven kan worden door middel van de getto-metafoor, die Jørgensen (2002) twintig jaar geleden in zijn onderzoek gebruikte om de Scandinavische sportjournalistiek te typeren. Wanneer de verhouding mannen- en vrouwensporten is vastgesteld, moet die vervolgens gekoppeld worden aan het geslacht van de journalist. Een beknopte manier van het omschrijven van de getto-metafoor is immers dat mannelijke journalisten over mannelijke sporters schrijven. Een gegeven dat Schmidt (2018) ook al heeft aangetoond.

Niet alle waarnemingseenheden werden gedetailleerd beschreven in het onderzoek van Schmidt (2018). Daarom is ervoor gekozen om niet alle variabelen uit de inhoudsanalyse direct over te nemen. Daarnaast zou dat de betrouwbaarheid van het huidige onderzoek ook niet ten goede komen, omdat de steekproefomvang zoals eerder benoemd aanzienlijk kleiner is dan in het onderzoek van Schmidt (2018). Het is om die reden dat de belangrijkste variabelen om een antwoord te kunnen formuleren op de onderzoeksvraag zijn uitgekozen voor de huidige studie.

Om erachter te komen hoe het gesteld is met de vrouwen binnen de Nederlandse geschreven sportjournalistiek moet ten minste worden vastgesteld wat de frequenties zijn van artikelen geschreven door mannelijke en vrouwelijke journalisten en van artikelen over mannelijke en vrouwelijke atleten. In het theoretisch kader is er gesproken over sociale vernietiging, waarbij vrouwen nauwelijks zichtbaar zijn in de media waardoor het lijkt alsof ze helemaal niet bestaan. Wanneer er in de berichtgeving niet of nauwelijks aandacht wordt geschonken aan vrouwelijke atleten, kan dat mogelijk ook een invloed hebben op het aantal vrouwelijke journalisten werkzaam in de sportjournalistiek. Uit de literatuur is gebleken dat de vrouwelijke sportjournalist tot een minderheidsgroep behoort. Of dat ook in dit onderzoek het geval blijkt te zijn is nog de vraag. Als minder dan 15% van de artikelen geschreven is door vrouwelijke journalisten, dan kan inderdaad gesteld worden dat zij een token-medewerker is. Als gevolg daarvan ontstaan sneller negatieve stereotypes, wat er weer toe kan leiden dat vrouwen andere type artikelen mogen schrijven dan hun mannelijke collega's.

Het determineren van het type artikel bracht soms moeilijkheden met zich mee. Het onderscheid tussen een nieuwsbericht en een achtergrondverhaal was niet altijd even duidelijk. Daarom is het gebruikte criterium van een achtergrondverhaal dat het een minimum van 600 woorden moest hebben. Een nieuwsbericht kon ook langer zijn dan dat, bijvoorbeeld als het een wedstrijdverslag betrof. Bij het doorlezen van de artikelen was het dus zaak hier nauwkeurig op te letten. Bovengenoemde criteria zijn niet direct overgenomen uit het onderzoek van Schmidt (2018), omdat de waarnemingseenheden daar niet nauwkeurig in staan beschreven. Het is van belang om rekening te houden met het feit dat hierdoor de betrouwbaarheid van het onderzoek iets lager uitvalt.

De data is ingevoerd in statistiekprogramma SPSS, waarmee ook de statistische toetsen zijn uitgevoerd. Verschillen tussen de vier dagbladen, welke als nominale variabele is gedetermineerd, werden getoetst door middel van een chi-kwadraattoets. Hiermee kan worden vastgesteld of de verschillen significant zijn. Wanneer het over de lengte van de artikelen ging, werd een t-toets gebruikt. Het gekozen significantieniveau is 0.05.

4 Resultaten

Het doel van dit onderzoek is om te kijken hoe het gesteld is met de vertegenwoordiging van vrouwen in de Nederlandse geschreven sportjournalistiek van het afgelopen decennium. Om dit te onderzoeken worden sportberichten uit 2009 vergeleken met sportberichten uit 2019. Er wordt gekeken naar het aantal artikelen geschreven door mannelijke en vrouwelijke journalisten. Daarnaast wordt inhoud van de artikelen onderzocht door te kijken of de focus ligt op mannelijke of vrouwelijke atleten.

De resultaten van de inhoudsanalyse worden in dit hoofdstuk thematisch besproken, aan de hand van de inzichten die verkregen zijn uit het theoretisch kader. Daarnaast wordt er gekeken naar de verschillen tussen 2009 en 2019 zodat er een beeld kan worden geschetst van de ontwikkeling van vrouwen in de geschreven sportjournalistiek van de afgelopen tien jaar.

4.1 Vrouwensport komt nauwelijks aan bod

Uit bestaande, internationale literatuur is duidelijk geworden dat het overgrote deel van de sportberichtgeving over mannelijke atleten en mannensport gaat, zoals Jørgensen (2002) in bijvoorbeeld Scandinavië heeft aangetoond. De belangrijkste studie voor dit replicatieonderzoek is die van Schmidt (2018), waarin er is aangetoond dat 84% van het totale aantal geanalyseerde artikelen over mannensport gaat. In slechts 3% van de artikelen staan vrouwelijke atleten centraal.

In onderstaande frequentietabel is een overzicht te vinden van de resultaten van Schmidt (2018) en het huidige onderzoek. Daarin is te zien dat de percentages artikelen over mannelijke atleten en mannensport dicht bij elkaar liggen. De frequentie van artikelen waarin vrouwelijke atleten centraal staan ligt in het onderzoek van Schmidt (2018) een stuk lager in vergelijking met het huidige onderzoek.

Tabel 3: *Percentages artikelen over mannen- of vrouwensport*

	Schmidt (2018)		2009		2019	
	<i>N</i>	<i>Percentage</i>	<i>N</i>	<i>Percentage</i>	<i>N</i>	<i>Percentage</i>
Mannensport	2841	84%	147	80,8%	207	76,1%
Vrouwensport	103	3%	22	12,1%	40	14,7%
Overig	438*	13%	13	7,1%	25	9,2%
Totaal	3282	100%	182	100%	272	100%

* Schmidt (2018) heeft twee aparte categorieën gemaakt, namelijk artikelen over zowel mannen als vrouwen en artikelen niet gerelateerd aan een van beide. Deze categorieën zijn in dit onderzoek samengevoegd tot 'overig'.

2009

Uit de samengestelde week uit 2009 zijn er in totaal $N = 182$ artikelen verkregen. Het blijkt dat mannensport en mannelijke atleten centraal staan in 80,8% ($N = 147$) van het totale aantal artikelen uit 2009, terwijl vrouwensporten en vrouwelijke atleten in 12,1% ($N = 22$) van het totale aantal artikelen uit 2009 centraal staan. In 7,1% ($N = 13$) van de artikelen komt zowel

mannen- als vrouwensport aan bod, of geen van beide. De *goodness of fit* chi-kwadraattoets toont aan dat het in de artikelen significant vaker over mannensporten dan over vrouwensporten gaat: χ^2 (1, N = 169) $p < 0.001$. Tussen de vier dagbladen is er geen significant verschil aangetoond: χ^2 (1, N = 182); $p = 0.322$ (Bijlage 2, Tabel 6.1). In figuur 1 zijn deze verschillen grafisch weergegeven.

2019

Uit de samengestelde week uit 2019 zijn er in totaal N = 272 artikelen verkregen. Het blijkt dat mannensport en mannelijke atleten centraal staan in 76,1% (N = 207) van het totale aantal artikelen uit 2019, terwijl vrouwensporten en vrouwelijke atleten in 14,7% (N = 40) van het totale aantal artikelen uit 2019 centraal staan. In 9,2% (N = 25) van de artikelen komt zowel mannen- als vrouwensport aan bod, of geen van beide. De *goodness of fit* chikwadraattoets toont aan dat het in de artikelen significant vaker over mannensporten gaat: χ^2 (1, N = 247) $p < 0.001$. In tegenstelling tot het resultaat uit 2009, is het verschil tussen de dagbladen nu wel significant χ^2 (1, N = 272); $p < 0.001$ (Bijlage 2, Tabel 7.1). In figuur 2 zijn deze verschillen grafisch weergegeven.

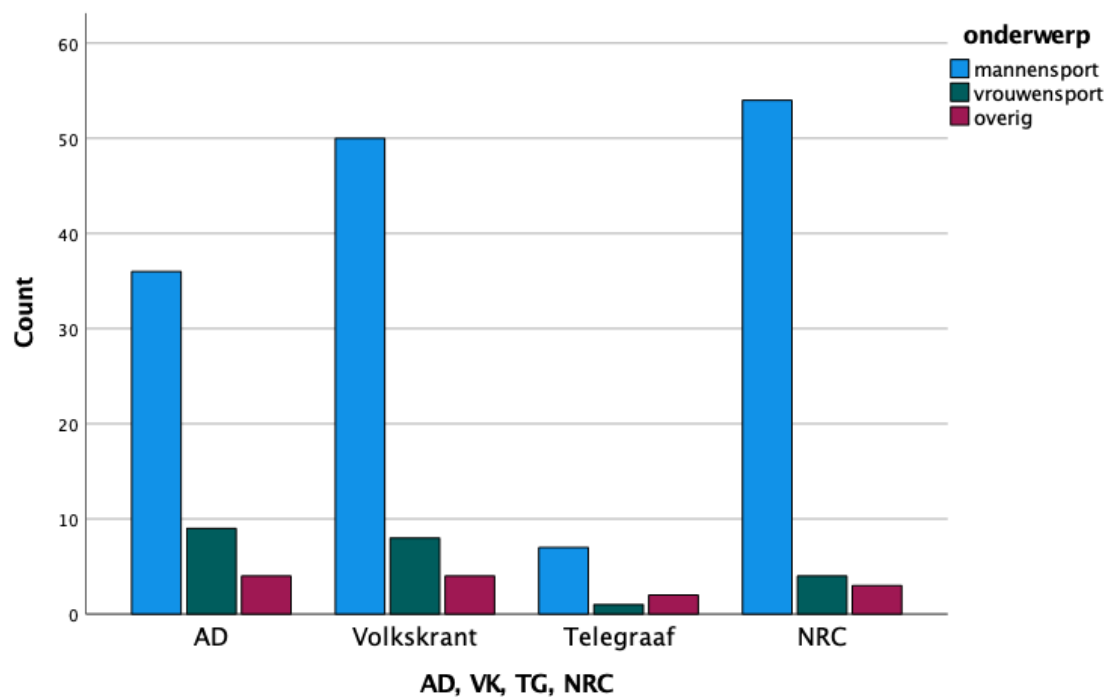
4.1.1 Uitschieter Telegraaf

Opvallend is de uitschieter van de Telegraaf. In figuur 2 is te zien dat voor elk dagblad geldt dat het merendeel van de artikelen over mannensporten gaat, maar de Telegraaf schiet hier het meeste uit. Waar in 2009 de minste artikelen afkomstig waren uit de Telegraaf, is dat in 2019 volledig omgedraaid. Het is aannemelijk om te veronderstellen dat niet alle artikelen uit 2009 van de Telegraaf in databank Nexis Uni zijn terechtgekomen, waardoor er mogelijk een vertekend beeld is ontstaan van de hoeveelheid artikelen uit de Telegraaf in 2009.

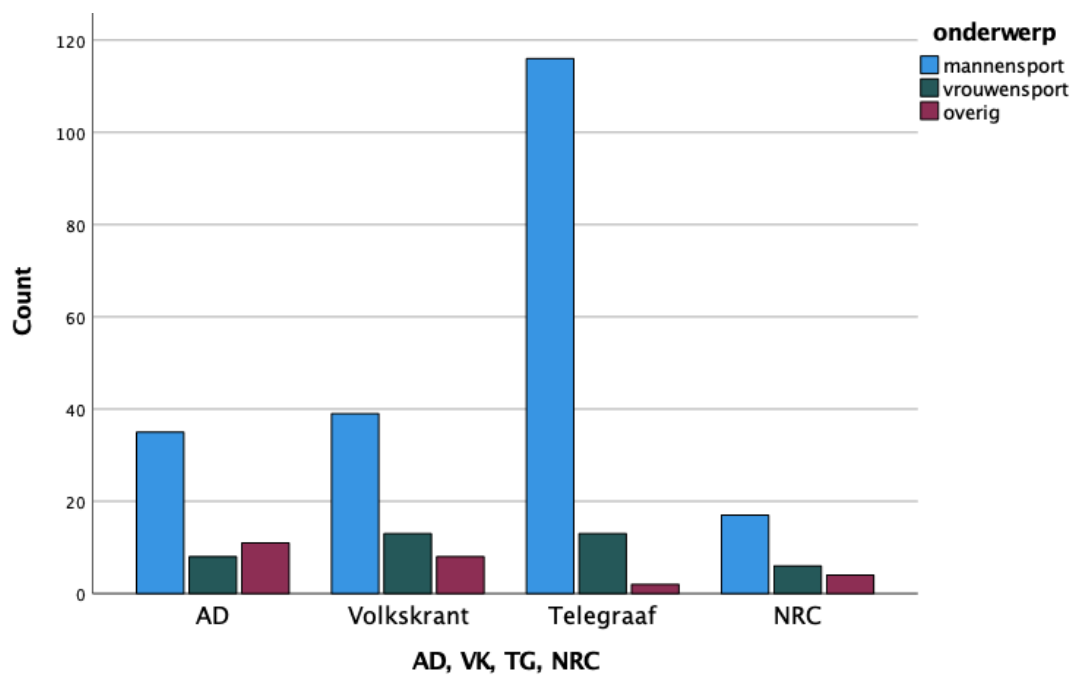
In 2019 zijn er N = 131 artikelen afkomstig uit de Telegraaf. Daarvan gaat 88,5% (N = 116) over mannelijke atleten of mannensport en 9,9% (N = 13) over vrouwelijke atleten of vrouwensport (Bijlage, Tabel 7). Indien er gekeken wordt naar de verhouding mannelijke en vrouwelijke journalisten in 2019 bij de Telegraaf, is er iets opvallends te zien. Van de 30 auteurs waarvan het geslacht bekend is, is er namelijk geen enkele vrouw (Tabel 5).

In het theoretisch kader is naar voren gekomen dat de journalistiek ook wel beschreven kan worden door middel van de getto-metafoor, waarin hoofdzakelijk aandacht wordt geschonken aan grote sportevenementen en sporticonen, waarvan blijkt dat deze vooral voor de mannelijke lezer interessant is en dat die artikelen geschreven worden door mannelijke journalisten. Met dit inzicht is het denkbaar dat de krant met het grootste aandeel artikelen over mannensport, verhoudingsgewijs ook het grootste aandeel mannelijke journalisten in dienst heeft: iets wat dus terug te zien is bij de artikelen uit 2019 van de Telegraaf.

Figuur 1: *Artikelen over mannen- en vrouwensport in 2009*

Figuur 2: *Artikelen over mannen- en vrouwensport in 2019*

4.1.2 Sociale vernietiging dreigt

In meer dan driekwart van de artikelen uit zowel 2009 als 2019 staan mannelijke atleten centraal. Dit zijn vergelijkbare percentages met de resultaten uit het onderzoek van Schmidt (2018) en Jørgensen (2002), waarin de laatstgenoemde de journalistiek beschreef middels de getto-metafoor. Er is dus enige aanleiding om te stellen dat er ook in de Nederlandse geschreven pers sprake is van zo'n getto op het gebied van sportjournalistiek. Hierin schuilt een zeker gevaar voor sociale vernietiging van vrouwen in de sportmedia, hoewel dat nog wel een stap verder gaat. Als er sprake is van sociale vernietiging, dan is de vrouwelijke atleet dermate onzichtbaar in de media, dat het lijkt alsof zij niet bestaat. In Tabel 1 is echter te zien dat vrouwensport respectievelijk in 12,1% (2009) en 14,7% (2019) van de artikelen centraal staat. Die percentages zijn bemoedigend indien ze vergeleken worden met het resultaat van Schmidt (2018), waarin vrouwensport in 3% van de artikelen voorkomt en 13% van de artikelen over zowel mannen- als vrouwensport gaat of juist geen van beide. Vervolgens heeft Schmidt (2018) onderzocht of de artikelen over mannen- en vrouwensporten van elkaar verschillen in woordenaantal. Daaruit blijkt dat Australische berichten over vrouwelijke atleten significant korter waren dan de artikelen waarin mannelijke atleten centraal stonden. Voor de artikelen uit Amerika en het Verenigd Koninkrijk was het verschil in woordenaantal niet significant. Dit gegeven is een aanleiding geweest om ook in dit onderzoek de lengte van de artikelen te onderzoeken.

2009

Het blijkt dat de artikelen uit 2009 over mannensport en mannelijke atleten (gem. = 367; SD = 386) gemiddeld langer zijn dan artikelen over vrouwensport en vrouwelijke atleten (gem. = 241; SD = 247). Dit is terug te vinden in de Bijlage in Tabel 8.1 en Tabel 8.2. Door middel van een onafhankelijke t-toets is aangetoond dat dit verschil significant is ($p < 0.05$).

Het is al duidelijk geworden dat mannelijke atleten de sportberichtgeving de afgelopen tien jaar gedomineerd hebben. Voor de artikelen uit 2009 komt daarbij naar voren dat wanneer het wél over vrouwensport gaat, deze significant korter zijn dan de artikelen waarin mannensport centraal staat. Zodoende is de vrouwelijke atleet in 2009 misschien nog wel meer verborgen dan gedacht, en is zij net als in de jaren zeventig onderworpen aan sociale vernietiging (Tuchman, 1981).

2019

Verrassend genoeg zijn tien jaar later de artikelen over mannensport en mannelijke atleten (gem. = 421; SD = 349) gemiddeld korter dan de artikelen over vrouwensport en vrouwelijke atleten (gem. = 511; SD = 502). Dit is terug te vinden in de Bijlage in Tabel 9.1 en Tabel 9.2. Door middel van een onafhankelijke t-toets is aangetoond dat dit verschil echter niet significant is ($p = 0.167$). Hieruit kan worden opgemaakt dat - ongeacht het onderwerp – aan de artikelen uit 2019 allemaal ongeveer evenveel tijd wordt besteed. Dat zou kunnen worden opgevat als een kleine, maar positieve ontwikkeling voor de zichtbaarheid van de vrouwelijke atleet.

4.2 Masculiene hegemonie op de Nederlandse sportredactie

Van alle artikelen die door Schmidt (2018) zijn geanalyseerd, was het van 66,3% (N = 2242) bekend of het geschreven was door een mannelijke of vrouwelijke journalist. Slechts 5,1% (N = 114) van deze artikelen zijn door een vrouwelijke sportjournalist geschreven. Gebaseerd op deze resultaten, is de verwachting dat ook in het huidige onderzoek zal blijken dat verreweg de meeste artikelen geschreven zullen zijn door een mannelijke sportjournalist.

2009

Van de N = 182 geanalyseerde artikelen uit 2009 is het van 40,1% onduidelijk wie de auteur is (N = 73). Dit percentage komt overeen met dat uit het onderzoek van Schmidt (2018). Voor de analyse zijn de onderzoekseenheden 3 t/m 7⁵ samengevoegd tot een overkoepelende categorie ‘overig’. Dit zijn voornamelijk artikelen geschreven door een persbureau of artikelen ‘van onze verslaggever.’ Deze samengevoegde categorie beslaat 28,6% (N = 52) van het totale aantal artikelen. Van de resterende artikelen (N = 57) is de auteur bekend. Hiervan is 89,5% (N = 51) geschreven door een mannelijke journalist en 10,5% (N = 6) geschreven door een vrouwelijke journalist. Uit de *goodness of fit* chi-kwadraattoets blijkt dat dit een significant verschil is χ^2 (1, N = 57) $p < 0.005$ (Bijlage 2, Tabel 10).

Tabel 4: Artikelen geschreven door mannen en vrouwen in 2009

		auteur				Total	
		mannelijk		vrouwelijk			
		N	%	N	%	N	%
AD, VK, TG, NRC	AD	6	11.8%	1	16.7%	7	12.3%
	Volkskrant	29	56.9%	2	33.3%	31	54.4%
	Telegraaf	1	2.0%	0	0.0%	1	1.8%
	NRC	15	29.4%	3	50.0%	18	31.6%
Total		51	100.0%	6	100.0%	57	100.0%

2019

Van de N = 272 geanalyseerde artikelen uit 2019 is het van 42,6% onduidelijk wie de auteur was (N = 116). Ook nu komt dat percentage overeen met dat uit het onderzoek van Schmidt (2018). Op dezelfde manier als voor de artikelen uit 2009 is gedaan, zijn de onderzoekseenheden 3 t/m 7 weer samengevoegd voor de analyse. Deze categorie beslaat 15,1% (N = 41) van het totale aantal artikelen uit 2019. Van de artikelen met een bekende auteur (N = 115) is 91,3% (N = 105) geschreven door een mannelijke journalist en 8,7% (N = 10) geschreven door een vrouwelijke journalist (Bijlage 2, Tabel 14). Uit de *goodness of fit* chi-kwadraattoets blijkt dat dit een significant verschil is χ^2 (1, N = 115); $p < 0.001$ (Bijlage 2, Tabel 11).

⁵ Zie bijlage 3

Tabel 5: Artikelen geschreven door mannen en vrouwen in 2019

		auteur					
		mannelijk		vrouwelijk		Total	
		N	%	N	%	N	%
AD, VK, TG, NRC	AD	32	30.5%	6	60.0%	38	33.0%
	Volkskrant	32	30.5%	2	20.0%	34	29.6%
	Telegraaf	30	28.6%	0	0.0%	30	26.1%
	NRC	11	10.5%	2	20.0%	13	11.3%
Total		105	100.0%	10	100.0%	115	100.0%

De resultaten zoals hierboven geschetst komen voor een groot deel overeen met de verwachtingen en de inzichten verkregen uit het theoretisch kader. De vrouwelijke sportjournalist is een zogenoemde ‘token-medewerker’ en daarmee maakt ze deel uit van een minderheidsgroep (Hardin & Whiteside, 2009). Het criterium dat hieraan is verbonden, is 15% van het totale aantal werknemers. Gezien de resultaten kan de vrouwelijke Nederlandse sportjournalist in zowel 2009 als in 2019 benoemd worden als token-medewerker, want in beide jaren blijft het percentage vrouwelijke sportjournalisten ruim onder de 15%. Omdat token-medewerkers eerder te maken krijgen met (negatieve) stereotypering, kan dit gevolgen hebben met betrekking tot het type artikelen dat sportjournalisten schrijven.

Zo heeft Schmidt (2018) aangetoond dat mannelijke journalisten vaker nieuwsberichten schrijven en dat de vrouwelijke journalisten relatief meer humaninterest-verhalen schrijven. Nu is er in het huidige onderzoek geen specifieke categorie als ‘human interest’ gekenmerkt, met als reden dat humaninterestjournalistiek, ofwel ‘zacht nieuws’, nogal breed geïnterpreteerd kan worden. Dat is voor de betrouwbaarheid van de inhoudsanalyse niet wenselijk. Er wordt daarom in het bijzonder gekeken naar de man/vrouw-verhouding in de artikelen die onder de nieuwsberichten vallen, waarbij verwacht wordt dat die nieuwsberichten vaker door mannen geschreven worden dan door vrouwen.

Uit de resultaten blijkt echter dat dit voor zowel 2009 als 2019 niet het geval is. Voor 2009 heeft de chi-kwadraattoets heeft aangetoond dat er geen significante verschillen zijn tussen het type artikel en de sekse van de auteur $\chi^2 (1, N = 57); p = 0.740$ (Bijlage 2, Tabel 12). Datzelfde geldt voor 2019 $\chi^2 (1, N = 115); p = 0.611$ (Bijlage 2, Tabel 13). De lengte van de artikelen is in deze analyse echter nog niet meegenomen. Gezien de theorie over stereotypering zou dit wellicht interessante resultaten kunnen opleveren: worden mannen misschien eerder aangewezen om de diepgaande en omvangrijke artikelen te schrijven?

2009

Het blijkt dat artikelen uit 2009 geschreven door mannelijke journalisten (gem. = 760; SD = 355) gemiddeld langer zijn dan de artikelen geschreven door vrouwelijke journalisten (gem. = 617; SD = 181). Door middel van een onafhankelijke t-toets is echter aangetoond dat dit verschil niet significant is ($p = 0.338$) (Bijlage 2, Tabel 16).

2019

In 2019 zijn de artikelen geschreven door vrouwelijke journalisten (gem. = 884; SD = 809) juist gemiddeld langer dan de artikelen geschreven door mannelijke journalisten (gem. = 693; SD = 312). Maar door middel van een onafhankelijke t-toets is ook hier aangetoond dat dit verschil echter niet significant is ($p = 0.477$) (Bijlage 2, Tabel 17).

Hoewel enerzijds uit de resultaten blijkt dat de vrouwelijke Nederlandse sportjournalist deel uitmaakt van een minderheidsgroep, een gegeven dat de bestaande literatuur ondersteunt, blijkt anderzijds dat dit niet per se hoeft te leiden tot een verschil in het type artikelen dat zij schrijft. Tokenisme en stereotypering hangen misschien sterk met elkaar samen, in dit onderzoek komt dat niet zo sterk tot uiting als Schmidt (2018) heeft laten zien. Dat heeft wellicht deels te maken met het feit dat de steekproefomvang in vergelijking met die van Schmidt (2018) tamelijk klein is: zo zijn er in 2009 maar 6 artikelen gevonden die geschreven zijn door een vrouwelijke journalist.

4.3 Een decennium zonder verandering

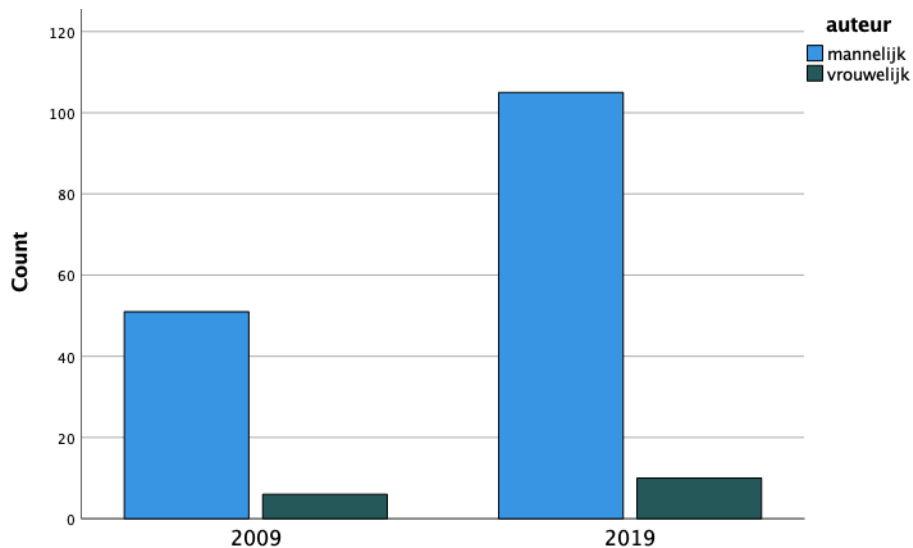
Om een beeld te kunnen vormen of de vrouwelijke sportjournalist in de afgelopen tien jaar meer zichtbaar is geworden, is er uiteindelijk onderzocht of er een verschil is tussen de geanalyseerde artikelen uit 2009 en uit 2019. Hierbij is er gekeken naar het totale aantal artikelen met een bekende auteur ($N = 172$). Uit de chi-kwadraattoets blijkt dat er geen significant verschil is tussen 2009 en 2019 $\chi^2 (1, N = 172)$; $p = 0.151$. Ook wanneer er gekeken wordt naar de verhouding mannen- en vrouwensporten is er geen significant verschil gevonden tussen 2009 en 2019 $\chi^2 (1, N = 454)$; $p = 0.468$. De bijbehorende frequentietabellen zijn te vinden in de Bijlage, Tabel 14 en Tabel 15. Zowel in Figuur 3 als in Figuur 4 is duidelijk te zien dat het jaar 2009 veel overeenkomsten vertoont met het jaar 2019.

Dit resultaat komt niet overeen met de hypothese die is opgesteld. Er werd namelijk verwacht dat er in 2019 relatief meer artikelen geschreven zouden zijn door vrouwelijke sportjournalisten in vergelijking met 2009. Die verwachting is gebaseerd op verschillende ontwikkelingen op het gebied van (sport)journalistiek die zich voor hebben gedaan in de afgelopen tien jaar. Zo zijn er het afgelopen decennium meer journalistieke opleidingen bij gekomen in Nederland (Geldermans, 2010) en is in 2014 gebleken dat meer dan de helft van de studenten aan journalistiek vrouw is (Kester & Ruikrok, 2019). Bovendien is er in 2020 een lichte stijging te zien ten opzichte van vijf jaar daarvoor als het gaat om de aanvraag van de NSP-kaart door vrouwelijke sportjournalisten. Toch blijken dit geen indicaties te zijn voor een betere zichtbaarheid van de vrouwelijke sportjournalist.

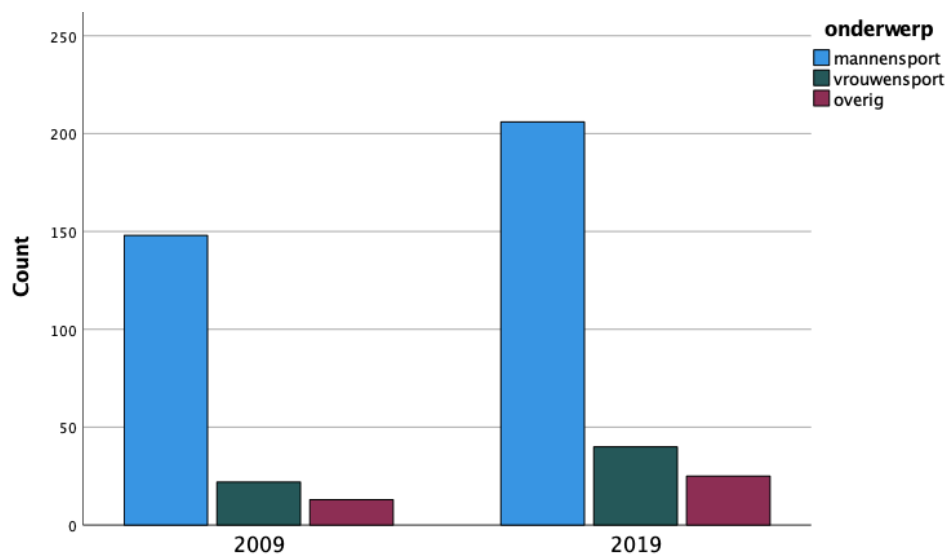
Zolang het percentage van vrouwelijke sportjournalisten tussen de 10 en 15 procent blijft steken, blijven zij tot een minderheidsgroep behoren. De paradox van de genderneutraliteit heeft hier wellicht iets mee te maken: de weinige vrouwelijke sportjournalisten conformeren zich aan de mannelijke cultuur waardoor de masculiene hegemonie in stand wordt gehouden. Veranderingen treden vermoedelijk pas op als het percentage vrouwelijke sportjournalisten groeit. Het vrouwenquotum waar de Tweede Kamer dit jaar voor heeft ingestemd, gaat bijvoorbeeld over een percentage van 30 procent vrouwen in topfuncties van beursgenoteerde bedrijven. Dit is wellicht ook van toepassing op sportredacties; als 30% van de

sportjournalisten vrouw is, kunnen er mogelijk echt veranderingen optreden die terug te zien zijn in het soort berichtgeving in de krant.⁶

Figuur 3: *Artikelen geschreven door mannen en vrouwen*

Figuur 4: *Artikelen geschreven over mannen- en vrouwensporten*

⁶ Uit een persoonlijk gesprek met dr. Agnes Elling van het Mulier Instituut. Zie Bijlage 1 voor een samenvatting van dat gesprek.

5 Conclusie

Deze replicatiestudie van het onderzoek van Schmidt (2018) heeft onderzocht hoe het gesteld is met de vertegenwoordiging van vrouwelijke journalisten in de geschreven sportjournalistiek van het afgelopen decennium.

In de resultaten komt naar voren dat zowel in 2009 als in 2019 artikelen significant vaker over mannensporten en mannelijke atleten gaan. Ook geldt voor beide jaren dat artikelen significant vaker geschreven worden door een mannelijke journalist. Deze uitkomsten komen overeen met de resultaten die in het onderzoek van Schmidt (2018) zijn aangetoond en bevestigen dus de opgestelde hypothese.

Het percentage artikelen dat geschreven is door vrouwelijke journalisten in 2019 blijkt te zijn gedaald ten opzichte van het jaar 2009. Het verschil tussen 2009 en 2019 is echter niet significant. Dit geldt voor zowel het verschil in artikelen over mannelijke en vrouwelijke atleten, als het verschil in artikelen geschreven door mannelijke en vrouwelijke journalisten. De verwachting was dat de vrouwelijke sportjournalist in 2019 beter zichtbaar zou zijn in vergelijking met die uit 2009, maar de resultaten van dit onderzoek wijzen dat niet uit. Daarom kan er worden opgemaakt dat de masculiene hegemonie op de sportredacties van de vier dagbladen met de grootste oplage uit Nederland in tien jaar tijd niet is verminderd.

5.1 Discussie

In zowel 2009 als 2019 is vrouwensport in de Nederlandse sportberichtgeving zwaar in de minderheid. Het lijkt erop dat dit de zichtbaarheid van de vrouwelijke sportjournalist niet ten goede komt. In het theoretisch kader zijn hier al verschillende beweringen over gedaan. Zo kan er aan de hand van de concepten sociale vernietiging en getto-metafoor worden uitgelegd dat sportnieuws, al dan niet onbewust, toch vooral geschreven wordt voor de mannelijke lezer. Dit hoeft niet meteen te betekenen dat de artikelen ook geschreven zijn door een mannelijke sportjournalist. Vrouwelijke journalisten kunnen immers ook voor een mannelijke doelgroep schrijven. Onderzoek van Claringbould en Knoppers (2004) wees uit dat vrouwelijke sportjournalisten dat uitstekend onder de knie hebben, ze vinden het op de - door mannen gedomineerde - sportredactie bijvoorbeeld geen enkel probleem om overwegend over mannensport te schrijven. Het is dus zo dat deze zogenoemde paradox van de genderneutraliteit dus niet bepaalt bijdraagt aan een eerlijkere verhouding in de aandacht tussen mannen- en vrouwensporten.

Aan de andere kant heeft Schmidt (2018) aangetoond dat vrouwelijke journalisten relatief vaker over vrouwensporten schrijven dan hun mannelijke collega's dat doen. Dat geldt dan misschien ook omgekeerd. Zo is er in dit onderzoek een significant verschil aangetoond tussen de verschillende dagbladen in 2019 als het gaat om de man/vrouw-verhouding in de sportberichtgeving. Artikelen afkomstig uit de Telegraaf gaan in dat jaar opvallend vaak over mannensporten. Wanneer er vervolgens naar de verhouding mannelijke en vrouwelijke journalisten wordt gekeken, is te zien dat van de Telegraafartikelen waarvan de auteur bekend is, deze allemaal door een mannelijke journalist geschreven zijn. Dit zou kunnen betekenen dat mannelijke journalisten ook liever over mannensporten schrijven, maar er moet tegelijkertijd ook rekening worden gehouden met het feit dat het hier over relatief kleine aantallen gaat.

Het is in ieder geval zo dat het mannenvoetbal in het Nederlandse sportnieuws in de kranten al jaren domineert. Dat heeft er hoogstwaarschijnlijk mee te maken dat de doelgroep vooral bestaat uit mannen. Wanneer er meer vrouwelijke sportjournalisten zouden zijn, dan leidt dat misschien wel tot een meer evenwichtiger verdeling in de sporten waarover geschreven wordt.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek, kan echter worden opgemaakt dat het aantal vrouwelijke sportjournalisten in de afgelopen tien jaar niet is gegroeid. De kanttekening die hierbij gemaakt dient te worden is dat de focus in dit onderzoek ligt op het aantal artikelen geschreven door vrouwelijke sportjournalisten. Dit aantal is mogelijk niet volledig representatief voor het daadwerkelijke aantal vrouwelijke sportjournalisten die werkzaam zijn bij de onderzochte Nederlandse dagbladen, maar het geeft wel degelijk een indicatie. In de periode tussen 2009 en 2019 is het aantal artikelen door een vrouwelijke sportjournalist dus niet omhooggegaan. Sterker nog, in 2019 is er een lager percentage artikelen gevonden die geschreven zijn door vrouwelijke sportjournalisten dan tien jaar eerder, in 2009. Op basis van dit resultaat kan gesteld worden dat de feminisering van de samenleving op sportredacties dus nog niet aan de orde lijkt te zijn.

Toch zijn er in dit onderzoek ook een paar kleine resultaten geboekt die gunstig zouden kunnen zijn voor de vrouwelijke sportjournalist. Hoewel zij in 2019 nog steeds een token-medewerker genoemd kan worden - omdat blijkt dat minder dan 15% van de artikelen geschreven zijn door vrouwen - is er niet gevonden dat dit tot stereotypering leidt. Er is namelijk geen verschil aangetoond in het type artikelen dat mannelijke en vrouwelijke sportjournalisten schrijven, in tegenstelling tot de resultaten uit het onderzoek van Schmidt (2018), waarin bijvoorbeeld naar voren komt dat mannelijke sportjournalisten vaker nieuwsberichten schrijven. Een ander opvallend resultaat zegt iets over de lengte van de artikelen waarin mannen- en vrouwensport centraal staat; in 2009 zijn artikelen over vrouwelijke atleten nog significant korter dan artikelen over mannelijke atleten, in 2019 wordt er geen verschil gevonden in de lengte van de artikelen en die man/vrouw-verhouding. Dit kan als een positieve uitkomst geïnterpreteerd worden omdat de lengte van een artikel uit 2019 niet afhankelijk is van het feit of het over mannen- of vrouwensport gaat. Desalniettemin is het algemene beeld dat geschetst kan worden na het bestuderen van de resultaten dat de vrouwelijke sportjournalist het afgelopen decennium niet zichtbaarder is geworden.

5.1.1 Reflectie

De manier waarop de methode in dit onderzoek gehanteerd is, kan van invloed zijn op de verkregen resultaten. Om de representatie van vrouwelijke sportjournalisten te achterhalen, is er gebruik gemaakt van een kwantitatieve inhoudsanalyse. Een van de beperkingen van een inhoudsanalyse is dat de uitkomsten geen verklaringen geven over de gevonden verschijnselen. Dat houdt in het geval van dit onderzoek in dat het niet vast is te stellen waarom de vrouwelijke sportjournalist de afgelopen jaren niet zichtbaarder is geworden.

Om de artikelen te verzamelen is er gebruik gemaakt van databank Nexis Uni, voor zover bekend als de meest uitgebreide krantenbank voor studenten aan universiteiten en hogescholen. Afgezien daarvan is het mogelijk dat niet alle artikelen uit de samengestelde weken in de databank zijn terechtgekomen en daarom niet zijn meegenomen in de analyse. Zo is het verschil in het aantal artikelen uit 2009 (N = 182) en 2019 (N = 272) is enigszins merkwaardig te noemen. Misschien wordt er de laatste jaren gewoonweg meer geschreven

over sport, maar het kan ook zijn dat de databank onvolledig als het gaat om artikelen van tien jaar en ouder. De databank is voorzien van geavanceerde zoekfuncties waardoor er op een gemakkelijke manier gezocht kan worden naar geschikte artikelen. De zoekwijze is voor artikelen uit 2009 op precies dezelfde manier toegepast als voor de artikelen uit 2019, zodat dat in ieder geval geen invloed heeft gehad op de mate van betrouwbaarheid van het onderzoek.

Een essentieel kenmerk van een replicatiestudie is dat de methode op precies dezelfde wijze wordt toegepast als is gebeurd in de oorspronkelijke studie. Toch is de verzamelmethode in dit onderzoek niet op exact dezelfde manier gegaan als in het onderzoek van Schmidt (2018). De belangrijkste verklaring die hiervoor gegeven kan worden, is dat de sommige methodologische verklaringen van Schmidt (2018) niet nauwkeurig genoeg staan beschreven om deze te repliceren. Een voorbeeld daarvan is dat Schmidt (2018) niet alleen heeft onderzocht of artikelen over mannen- of vrouwensport gaan, maar ook in welke rol een vrouw wordt neergezet als zij in een artikel genoemd wordt. Een precieze beschrijving van hoe dit is gedaan ontbreekt echter, daarom richt dit onderzoek zich uitsluitend op de sekse van de auteur en of er een mannelijke of vrouwelijke atleet in het artikel centraal staat, en niet hoe zij vervolgens in het artikel zijn neergezet. Daarmee blijft de kern van de replicatiestudie onaangetast, omdat de variabelen die wel zijn geanalyseerd op een vergelijkbare manier verkregen zijn als die uit het onderzoek van Schmidt (2018).

Het grootste verschil tussen deze replicatiestudie en het onderzoek van Schmidt (2018) is echter de omvang ervan. In het huidige onderzoek is slechts gebruik gemaakt van één codeur. Dat kan de betrouwbaarheid aantasten, omdat variabelen op meerdere manieren geïnterpreteerd kunnen worden. Dit is bijvoorbeeld gebleken bij de variabele ‘type artikel’. Het onderscheid tussen een uitgebreid nieuwsartikel en een achtergrondverhaal was soms lastig in te schatten. Ook de keuze om een artikel in te delen bij ‘mannensport’ of ‘vrouwensport’ was niet altijd eenvoudig. Over de resterende variabelen (woordenaantal, sekse van de auteur en dagblad) is echter weinig discussie mogelijk. Resultaten verkregen uit de inhoudsanalyse met deze variabelen zijn om deze reden het meest betrouwbaar. Verder is het grote aantal geanalyseerde artikelen geschreven door een onbekende auteur mogelijk van invloed op de validiteit van het onderzoek. Hierdoor zijn er relatief weinig artikelen overgebleven waarvan het wel bekend is of het geschreven is door een mannelijke of vrouwelijke journalist. Dit kan in de toekomst voorkomen worden door artikelen uit twee samengestelde weken te verzamelen, om zo de steekproefgrootte op te schalen waardoor er meer artikelen verkregen worden met een bekende auteur.

5.1.2 Suggesties voor vervolgonderzoek

Er is een vergelijking tussen 2009 en 2019 gemaakt om de representatie van de vrouwelijke sportjournalist in het afgelopen decennium te bepalen. Zodanig wordt er een flinke sprong in de tijd gemaakt. Hoe het er in de tussenliggende jaren uit ziet met de man/vrouw-verhoudingen in de berichtgeving en op de sportredacties, is in deze studie niet onderzocht. Het zou voor een eventueel vervolgonderzoek daarom interessant zijn om ook een week in 2014 samen te stellen waaruit sportnieuws verkregen kan worden, zodat de ontwikkeling van de vrouwelijke sportjournalist nog grondiger in kaart wordt gebracht.

Daarnaast is dit onderzoek uitsluitend gericht op de zichtbaarheid van de vrouwelijke atleet en de vrouwelijke sportjournalist in de geschreven sportpers. Om een beter beeld te krijgen van

de positie van vrouwen in de sportwereld in het algemeen, zou een vervolgonderzoek niet alleen het krantennieuws, maar ook het televisienieuws mee kunnen nemen in de analyse.

Tot slot zou het sturen van een enquête of het afnemen van interviews met huidige vrouwelijke sportjournalisten die werkzaam zijn bij een van de vier dagbladen een diepere laag in het onderzoek creëren. De verkregen inzichten kunnen dan wellicht beter geduid worden door hun ervaringen op de werkvloer mee te nemen. Daarbij moet ook worden gedacht aan de nieuwe generatie journalisten die vaak op freelancebasis werken, omdat de vrouwelijke freelance sportjournalist zich specifiek lijkt te richten op vrouwensport (Elling, 2015). Het huidige onderzoek heeft in ieder geval laten zien dat de vrouwelijke sportjournalist op de krantenredactie de komende jaren nog flink aan de weg mag timmeren om zich beter zichtbaar te kunnen maken.

6 Literatuur

- Acker, J. (1990). *Hierarchies, jobs, bodies: A theory of gendered organizations*. *Gender & Society*, 4(2), 139-158.
- Althaus & Tewksbury. (2000). *Patterns of internet and traditional news media use in a networked community*. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/105846000198495>
- Aud, S., Wilkinson-Flicker, S., Kristapovich, P., Rathbun, A., Wang, X., & Zhang, J. (2013). *The condition of education 2013*. NCES 2013-037. National Center for Education Statistics,
- Benschop, Y. W. (2007). Van lippendienst tot tegengas: Een kritische benadering van gender in organisatieverandering Nijmegen: Radboud Universiteit.
- Van Bottenburg, M. (2000). Het topsportklimaat in Nederland.
- Boukes, M., & Vliegenthart, R. (2017). Hoe populaire en kwaliteitskranten van elkaar verschillen in verslaggeving.
- Chen, G. M., Pain, P., Chen, V. Y., Mekelburg, M., Springer, N., & Troger, F. (2018). 'You really have to have a thick skin': A cross-cultural perspective on how online harassment influences female journalists. *Journalism (London, England)*, 21(7), 146488491876850-895. doi:10.1177/1464884918768500
- Claringbould, I., & Knoppers, A. (2012a). *Paradoxical practices of gender in sport-related organizations*. *Journal of Sport Management*, 26(5), 404-416.
- Cooky, C., Messner, M. A., & Hextrum, R. H. (2013). *Women play sport, but not on TV*. *Communication and Sport*, 1(3), 203-230. doi:10.1177/2167479513476947
- Craft, S., & Wanta, W. (2016). *Women in the newsroom: Influences of female editors and reporters on the news agenda*. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 81(1), 124-138. doi:10.1177/107769900408100109
- Crenshaw, K. (1990). Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color. *Stan.L.Rev.*, 43, 1241.
- Cummins, R. G., Ortiz, M., & Rankine, A. (2019). "Elevator eyes" in sports broadcasting: Visual objectification of male and female sports reporters. *Communication and Sport*, 7(6), 789-810. doi:10.1177/2167479518806168
- De Vuyst, S., & Raeymaeckers, K. (2015). Genderbreuklijnen in transitie? een studie naar de gendergerelateerde gevolgen van de veranderende werkomstandigheden in de journalistiek. *Tijdschrift Voor Communicatiewetenschap*, 43(4), 342-361.
- Deschacht, N., Baerts, A., & Guerry, M. (2011). De m/v carrièrekloof: Carrièreverschillen tussen vrouwen en mannen in België *Academia Press*.
- Deuze, M. (2004a). Wat is journalistiek? Het Spinhuis.
- Dimmick, J., Chen, Y., & Li, Z. (2004). *Competition between the internet and traditional news media: The gratification-opportunities niche dimension*. *Journal of Media Economics*, 17(1), 19-33. doi:10.1207/s15327736me1701_2

- Elling, A. (2015). Sportjournalistiek: Ook steeds meer over en door vrouwen. C. Van Den Brink, H. Klippus, H. Stouwdam, J. Volkers & E. Wieldraaijer (Red.), En... Wat Ging Er Door Je Heen: Ontwikkeling Van De Nederlandse Sportjournalistiek, , 183-190.
- Franks, S., & O'Neill, D. (2016). *Women reporting sport: Still a man's game?* *Journalism (London, England)*, 17(4), 474-492. doi:10.1177/1464884914561573
- Garrison, B., & Salwen, M. (1989). *Newspaper sports journalists: A profile of the "profession"*. *Journal of Sport and Social Issues*, 13(2), 57-68.
- Geldermans, A. (2010). In vier jaar tijd vijf nieuwe opleidingen journalistiek. <https://www.villamedia.nl/artikel/in-vier-jaar-tijd-vijf-nieuwe-opleidingen-journalistiek>
- Greenslade, R. (2011,). Greenslade, R. (2011). *Men still dominate national newspaper journalism*. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/media/greenslade/2011/mar/04/women-national-newspapers>
- Hakkenberg, D. (2020). Waarom Naomi Osaka geldmachine nummer 1 is. <https://www.ad.nl/tennis/waarom-naomi-osaka-geldmachine-nummer-1-is~ad3572b0/>
- Hanusch, F. (2013). *Women overtake men in the media, but not in pay or power*. Paper presented at the *Conversation*,
- Hardin, M., & Whiteside, E. (2006). *Fewer women, minorities work in sports departments*. *Newspaper Research Journal*, 27(2), 38-51. doi:10.1177/073953290602700203
- Heemskerk, L. (2018). Dafne Schippers populairste sportvrouw van Nederland. <https://www.ad.nl/utrecht/dafne-schippers-populairste-sportvrouw-van-nederland~a5ee5bfc/>
- Henningham, J. (1995). *A profile of Australian sports journalists*. *ACHPER Healthy Lifestyles Journal*, (149), 13-17.
- Hoeber, L. (2007). *Exploring the gaps between meanings and practices of gender equity in a sport organization*. *Gender, Work & Organization*, 14(3), 259-280.
- Horky, T., & Nieland, J. (2013). *International sports press survey 2011 BoD—Books on Demand*.
- Johnson, T. C., & Schiappa, E. (2010). *An exploratory study of the relationships between televised sports viewing habits and conformity to masculine norms*. *Journal of Sports Media*, 5(1), 53-78.
- Jorgensen, S. S. (2005). *Industry or independence*. *Survey of the Scandinavian Sports Press'*, at [Www.Play-the-Game.Org](http://www.Play-the-Game.Org),
- Kanter, R. M. (1977). *Some effects of proportions on group life*. *The gender gap in psychotherapy* (pp. 53-78) Springer.
- Kester, B., & Ruigrok, N. (2019). Studenten journalistiek in Nederland: Profiel, motieven en rolpercepties. *Tijdschrift Voor Communicatiewetenschap*, 47(1), 45-61.
- Knoppers, A., & Elling, A. (2004). *"We do not engage in promotional journalism": Discursive strategies used by sport journalists to describe the selection process*. *International Review for the Sociology of Sport*, 39(1), 57-73. doi:10.1177/1012690204040523

- Laucella, P. C., Hardin, M., Bien-Aimé, S., & Antunovic, D. (2017). *Diversifying the sports department and covering women's sports: A survey of sports editors*. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 94(3), 772-792. doi:10.1177/1077699016654443
- van Lierop, M. (2013). Nauwelijks een vrouw te bekennen op Nederlandse sportredacties. <https://www.denieuwereporter.nl/2013/12/nauwelijks-een-vrouw-te-bekennen-op-nederlandse-sportredacties/>
- Lumpkin, A. (2009). *Female representation in feature articles published by sports illustrated in the 1990s*. *Women in Sport and Physical Activity Journal*, 18(2), 38-51.
- Merens, A. (2003). Midden in de media.
- Messner, M. A., Duncan, M. C., & Jensen, K. (1993). *Separating the men from the girls: The gendered language of televised sports*. *Gender & Society*, 7(1), 121-137.
- Miloch, K., Pedersen, P., Smucker, M., & Whisenant, W. (2005). *The current state of women print journalists: An analysis of the status and careers of females in newspapers sports departments*. *Public Organization Review*, 5(3), 219-232. doi:10.1007/s11115-005-3499-y
- Morgan, M., & Shanahan, J. (2010). The state of cultivation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 54(2), 337-355.
- Muller, T., Koster, C. L., & Hendriks, E. Een krant beoordelen: Wegen of weten?
- Oomen, E. (2021). Topsporter of lustobject? 'Billen en borsten vaak heel suggestief in beeld'. <https://www.ad.nl/andere-sporten/topsporter-of-lustobject-billen-en-borsten-vaak-heel-suggestief-in-beeld~ab70568b/>
- Rapportage "Zo Sport Nederland 2020" <https://nocnsf.nl/zo-sport-nederland>
- Riffe, D., Lacy, S., & Drager, M. W. (1996). *Sample size in content analysis of weekly news magazines*. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 73(3), 635-644.
- Rowe, D. (2007). *Sports journalism: Still the toy department of the news media?* *Journalism*, 8(4), 385-405.
- Schaap, G. J., & Pleijter, A. (2012). Het sensatiegehalte van voorpaginafoto's: Een inhoudsanalyse van populaire en kwaliteitskranten in Nederland.
- Schmidt, H. C. (2016). *Women's sports coverage remains largely marginalized*. *Newspaper Research Journal*, 37(3), 275-298.
- Staurowsky, E. J., & DiManno, J. (2002). *Young women talking sports and careers: A glimpse at the next generation of women in sport media*. *Women in Sport and Physical Activity Journal*, 11(1), 127-161.
- Tamir, I., Yarchi, M., & Galily, Y. (2017). *Women, sport and the media: Key elements at play in the shaping of the practice of women in sports journalism in Israel*. *Communications*, 42(4), 441-464.
- Tuchman, G. (1981). *The symbolic annihilation of women by the mass media*. In Cohen, S. and Young, J. (red.) *the manufacture of news*.
- Van der Geest, L. (2017). Vrouwelijke sporters domineren Nederland sportland. <https://www.ad.nl/sport/vrouwelijke-sporters-domineren-nederland-sportland~a955d47c/>

Van Zoonen, L. (2002). *The changing gender of journalism. News, Gender and Power*, 33

Vergeer, M., Lubbers, M., & Scheepers, P. (2000). Exposure to newspapers and attitudes toward ethnic minorities: A longitudinal analysis. *Howard Journal of Communications*, 11(2), 127-143.

Wanta, W. (2013). *Reflections on communication and sport: On reporting and journalists. Communication & Sport*, 1(1-2), 76-87.
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2167479512471334>

Willem Koetsenruijter, & Tom Hout. (2014). *Methoden voor Journalism studies* (1st ed.)
[http://\[XXXX\].budh.nl/boek/9789462363700/](http://[XXXX].budh.nl/boek/9789462363700/)

7 Bijlagen

BIJLAGE 1

**Gespreksverslag van persoonlijk gesprek met dr. Agnes Elling, Mulier Instituut
Donderdag 17 juni 2021**

“Ik ben blij dat er onderzoek gedaan wordt naar dit onderwerp. Zo’n analyse wordt niet zo heel veel gedaan, dus het is altijd goed om weer nieuwe cijfers te hebben.”

“Over het algemeen denken mensen dat vrouwen evenveel aandacht krijgen als mannen als het gaat om sportnieuws: die beeldvorming is dus heel scheef. Vrouwelijke sporters krijgen alleen in bepaalde tijden ongeveer evenveel aandacht als mannelijke sporters. Dat zien we bijvoorbeeld tijdens een EK Vrouwenvoetbal of een Olympische Spelen. Het is ook zo dat vrouwen nogal gauw tevreden zijn, dat helpt niet mee.”

“Buiten die periodes, dus tijdens het reguliere sportnieuws, is de dominantie van het mannenvoetbal ontzettend groot. Er blijft weinig ruimte over voor andere sporten.”

“Waar de rest van de samenleving sterk aan het feminiseren is, blijven de sportredacties nogal achter. Sport wordt gezien als het laatste wat echt nog van mannen ‘is’.”

“Als er een vrouwelijke sportjournalist op de redactie komt werken, dan gaat ze niet ineens de inhoud veranderen. Daarbij komt ook dat de doelgroep voor schrijvende sportpers voornamelijk uit mannen bestaat, dus wordt er ook geschreven voor dat publiek (al dan niet onbewust). Er wordt weleens gezegd dat je 30% nodig hebt wil er in een organisatie een cultuurverandering optreden. En dat is nu nog niet het geval.”

“Bij sportbesturen ging het ook langzaam. Maar de druk wordt steeds groter en uiteindelijk gaan ze mee in veranderen. Het onderwerp moet wel blijven leven, anders zakt het weg. Maar er kunnen ook altijd onverwachte dingen gebeuren, dat zagen we bijvoorbeeld met Trump in de VS. Toch denk ik dat als we er aandacht aan blijven besteden, er uiteindelijk wel verandering komt.”

BIJLAGE 2

Resultatentabellen

Tabel 6: *Artikelen over mannen- en vrouwensport in 2009*

		AD		Volkskrant		Telegraaf		NRC		Total	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
onderwerp	mannensport	36	73.5%	50	80.6%	7	70.0%	54	88.5%	147	80.8%
	vrouwensport	9	18.4%	8	12.9%	1	10.0%	4	6.6%	22	12.1%
	overig	4	8.2%	4	6.5%	2	20.0%	3	4.9%	13	7.1%
Total		49	100.0%	62	100.0%	10	100.0%	61	100.0%	182	100.0%

Tabel 6.1: *Chi-kwadraattoets bij tabel 6*

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	6.983 ^a	6	.322
Likelihood Ratio	6.360	6	.384
Linear-by-Linear Association	2.147	1	.143
N of Valid Cases	182		

Tabel 7: *Artikelen over mannen- en vrouwensport in 2019*

		AD		Volkskrant		Telegraaf		NRC		Total	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
onderwerp	mannensport	35	64.8%	39	65.0%	116	88.5%	17	63.0%	207	76.1%
	vrouwensport	8	14.8%	13	21.7%	13	9.9%	6	22.2%	40	14.7%
	overig	11	20.4%	8	13.3%	2	1.5%	4	14.8%	25	9.2%
Total		54	100.0%	60	100.0%	131	100.0%	27	100.0%	272	100.0%

Tabel 7.1: *Chi-kwadraattoets bij tabel 7*

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	27.971 ^a	6	<.001
Likelihood Ratio	30.180	6	<.001
Linear-by-Linear Association	8.593	1	.003
N of Valid Cases	272		

Tabel 8.1: *Lengte artikelen over mannen- en vrouwensport in 2009*

onderwerp	Mean	N	Std. Deviation
mannensport	366.95	147	385.656
vrouwensport	241.00	22	247.091

Tabel 8.2: *T-toets lengte artikelen mannen- en vrouwensport in 2009*

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						95% Confidence Interval of the Difference	
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference		Lower	Upper
woordenaantal	Equal variances assumed	4.647	.033	1.485	167	.139	125.952	84.830		-41.525	293.430
	Equal variances not assumed			2.047	38.370	.048	125.952	61.538		1.414	250.491

Tabel 9.1: *Lengte artikelen over mannen- en vrouwensport in 2019*

onderwerp	Mean	N	Std. Deviation
mannensport	420.84	207	349.099
vrouwensport	511.32	40	502.199

Tabel 9.2: *T-toets lengte artikelen mannen- en vrouwensport in 2019*

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						95% Confidence Interval of the Difference	
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference		Lower	Upper
woordenaantal	Equal variances assumed	2.202	.139	-1.387	245	.167	-90.484	65.226		-218.959	37.991
	Equal variances not assumed			-1.090	46.547	.281	-90.484	83.029		-257.561	76.592

Tabel 10: *Verschil mannelijke en vrouwelijke journalisten in 2009*

	Observed N	Expected N	Residual
mannelijk	51	28.5	22.5
vrouwelijk	6	28.5	-22.5
Total	57		

Chi-Square	35.526 ^a
df	1
Asymp. Sig.	<.001

Tabel 11: *Verschil mannelijke en vrouwelijke journalisten in 2019*

	Observed N	Expected N	Residual
mannelijk	105	57.5	47.5
vrouwelijk	10	57.5	-47.5
Total	115		

Chi-Square	78.478 ^a
df	1
Asymp. Sig.	<.001

Tabel 12: *Type artikelen dat journalisten schrijven in 2009*

		mannelijk		vrouwelijk		Total	
		N	%	N	%	N	%
soort artikel	nieuwsbericht	11	21.6%	2	33.3%	13	22.8%
	interview	8	15.7%	0	0.0%	8	14.0%
	achtergrondverhaal	20	39.2%	2	33.3%	22	38.6%
	opinie	4	7.8%	1	16.7%	5	8.8%
	reportage	4	7.8%	1	16.7%	5	8.8%
	overig	4	7.8%	0	0.0%	4	7.0%
Total		51	100.0%	6	100.0%	57	100.0%

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	2.739 ^a	5	.740
Likelihood Ratio	3.786	5	.581
Linear-by-Linear Association	.006	1	.938
N of Valid Cases	57		

Tabel 13: Type artikelen dat journalisten schrijven in 2019

		auteur				Total	
		mannelijk		vrouwelijk			
		N	%	N	%	N	%
type artikel	nieuwsbericht	41	39.0%	5	50.0%	46	40.0%
	interview	20	19.0%	0	0.0%	20	17.4%
	achtergrondverhaal	26	24.8%	4	40.0%	30	26.1%
	opinie	12	11.4%	1	10.0%	13	11.3%
	reportage	3	2.9%	0	0.0%	3	2.6%
	overig	3	2.9%	0	0.0%	3	2.6%
Total		105	100.0%	10	100.0%	115	100.0%

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	3.579 ^a	5	.611
Likelihood Ratio	5.712	5	.335
Linear-by-Linear Association	.184	1	.668
N of Valid Cases	115		

Tabel 14: Artikelen geschreven door mannelijke en vrouwelijke journalisten

		2009		2019		Total	
		N	%	N	%	N	%
auteur	mannelijk	51	89.5%	105	91.3%	156	90.7%
	vrouwelijk	6	10.5%	10	8.7%	16	9.3%
Total		57	100.0%	115	100.0%	172	100.0%

Tabel 15: Artikelen geschreven over mannen- en vrouwensporten

		onderwerp				Total			
		mannensport		vrouwsport		overig			
		N	%	N	%	N	%	N	%
datum	2009	148	41.8%	22	35.5%	13	34.2%	183	40.3%
	2019	206	58.2%	40	64.5%	25	65.8%	271	59.7%
Total		354	100.0%	62	100.0%	38	100.0%	454	100.0%

Tabel 16: *Lengte artikelen door mannelijke en vrouwelijke journalisten 2009*

		auteur	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean				
woordenaantal	mannelijk		51	759.53	354.881	49.693				
	vrouwelijk		6	616.50	181.082	73.926				

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
woordenaantal	Equal variances assumed	1.135	.291	.967	55	.338	143.029	147.926	-153.421	439.480
	Equal variances not assumed			1.606	10.329	.138	143.029	89.076	-54.592	340.651

Tabel 17: *Lengte artikelen geschreven door mannelijke en vrouwelijke journalisten in 2019*

		auteur	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean				
woordenaantal	mannelijk		105	693.20	311.521	30.401				
	vrouwelijk		10	883.70	807.882	255.475				

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
woordenaantal	Equal variances assumed	19.387	<.001	-1.531	113	.128	-190.500	124.401	-436.961	55.961
	Equal variances not assumed			-.740	9.257	.477	-190.500	257.277	-770.052	389.052

BIJLAGE 3

Codeboek

Krant

- 1= Algemeen Dagblad
- 2 = Volkskrant
- 3 = Telegraaf
- 4 = NRC

Type artikel

- 1 = Nieuwsbericht
- 2 = Interview
- 3 = Achtergrondverhaal
- 4 = Opinie
- 5 = Reportage
- 6 = Overig

Bron

- 0 = Onbekend
- 1 = Mannelijk
- 2 = Vrouwelijk
- 3 = Redactie
- 4 = Persbureau
- 5 = 2 mannen
- 6 = 1 man, 1 vrouw
- 7 = 2 vrouwen

Sport

- 1 = Mannen
- 2 = Vrouwen
- 3 = Overig

BIJLAGE 4
Dataverzameling 2009

Datum	Krant	Aantal woorden	Type	Bron	Kop	Sport (m/v)
A1	A2	A3	B1	B2	B3	C1
05-01-2009	2	1391	2	1	1	1
05-01-2009	2	174	1	0	1	1
05-01-2009	2	93	1	0	2	1
05-01-2009	2	218	1	0	1	1
05-01-2009	2	428	1	1	1	1
05-01-2009	2	88	1	4	1	1
05-01-2009	2	428	1	0	1	1
05-01-2009	2	261	1	0	1	1
05-01-2009	2	363	2	0	1	2
05-01-2009	2	291	1	0	1	2
05-01-2009	2	644	5	2	1	3
05-01-2009	2	774	5	1	1	1
05-01-2009	2	138	1	4	1	1
05-01-2009	2	164	1	4	1	1
05-01-2009	2	792	1	1	1	2
05-01-2009	1	251	4	2	1	3
05-01-2009	2	683	3	1	1	1
05-01-2009	2	762	3	1	1	1
05-01-2009	2	567	4	1	1	1
05-01-2009	2	353	1	0	1	2
05-01-2009	1	644	3	1	1	1
05-01-2009	2	854	3	1	1	1
05-01-2009	2	814	1	1	1	1
05-01-2009	1	43	1	0	1	1
05-01-2009	1	81	1	0	1	1
05-01-2009	1	74	1	0	1	1
05-01-2009	1	73	1	0	1	2
05-01-2009	1	92	1	0	1	1
05-01-2009	1	64	1	0	1	1
03-02-2009	1	642	1	0	1	1

03-02-2009	2	131	1	4	1	1
03-02-2009	2	559	6	5	1	1
03-02-2009	2	158	1	0	1	1
03-02-2009	2	89	1	4	1	1
03-02-2009	2	766	3	1	1	3
03-02-2009	1	855	3	0	1	2
03-02-2009	2	737	3	1	1	1
03-02-2009	2	553	4	1	1	1
03-02-2009	1	205	1	0	1	1
03-02-2009	1	60	1	0	1	1
03-02-2009	1	53	1	0	1	2
03-02-2009	1	59	1	0	1	1
03-02-2009	1	60	1	0	1	1
03-02-2009	1	78	1	0	1	1
03-02-2009	1	61	1	0	1	1
04-03-2009	1	597	3	0	1	2
04-03-2009	2	770	3	1	1	1
04-03-2009	2	469	1	0	1	1
04-03-2009	2	96	1	4	1	1
04-03-2009	1	79	1	0	2	1
04-03-2009	2	211	1	0	1	1
04-03-2009	2	731	3	1	1	1
04-03-2009	2	463	1	1	1	3
04-03-2009	2	144	1	0	1	1
04-03-2009	2	727	3	2	1	1
04-03-2009	1	46	1	0	1	1
04-03-2009	1	57	1	0	1	1
04-03-2009	1	53	1	0	1	3
04-03-2009	1	79	1	0	1	1
04-03-2009	1	82	1	0	1	1
04-03-2009	1	57	1	0	1	1
02-04-2009	1	878	3	1	1	3
02-04-2009	2	411	1	1	1	1

02-04-2009	2	641	2	1	1	1
02-04-2009	1	467	1	0	1	1
02-04-2009	1	403	6	0	2	1
02-04-2009	1	676	3	0	1	1
02-04-2009	2	131	1	0	1	1
02-04-2009	2	795	3	1	1	1
02-04-2009	1	45	1	0	1	1
02-04-2009	2	571	1	1	1	3
02-04-2009	1	1436	2	0	1	1
02-04-2009	1	443	2	1	1	2
02-04-2009	1	889	5	1	1	3
02-04-2009	1	41	1	0	1	1
02-04-2009	1	55	1	0	1	1
02-04-2009	1	66	1	0	1	1
02-04-2009	1	40	1	0	1	1
02-04-2009	1	42	1	0	1	2
02-04-2009	1	42	1	0	1	1
02-04-2009	1	56	1	0	1	1
01-05-2009	1	603	2	1	1	1
01-05-2009	2	71	1	0	1	2
01-05-2009	1	136	6	0	1	1
01-05-2009	2	259	1	0	1	1
01-05-2009	2	551	2	1	1	1
01-05-2009	2	706	3	1	1	1
01-05-2009	2	714	5	1	1	1
01-05-2009	2	195	1	0	1	2
06-06-2009	2	104	1	4	1	2
06-06-2009	2	268	1	0	1	1
06-06-2009	2	99	1	4	1	1
06-06-2009	2	299	1	0	1	1
06-06-2009	2	354	1	0	1	1
06-06-2009	2	842	5	1	1	1
06-06-2009	2	160	1	4	1	2

06-06-2009	2	276	1	0	1	1
06-06-2009	2	473	6	1	1	1
06-06-2009	2	1716	3	1	1	1
06-06-2009	2	746	3	1	1	1
06-06-2009	2	649	2	1	1	1
06-06-2009	2	188	6	1	1	1
06-06-2009	1	192	6	1	1	1
06-06-2009	2	1887	2	1	1	1
06-06-2009	2	91	1	0	1	1
06-06-2009	1	50	1	0	1	2
06-06-2009	1	51	1	0	1	1
06-06-2009	1	77	1	0	1	2
06-06-2009	1	45	1	0	1	1
06-06-2009	1	64	1	0	1	2
06-06-2009	1	52	1	0	1	1
05-01-2009	4	863	1	1	1	3
05-01-2009	4	96	1	4	1	1
05-01-2009	4	83	1	4	1	1
05-01-2009	4	71	1	4	1	1
05-01-2009	4	68	1	4	1	2
05-01-2009	3	428	1	1	1	3
05-01-2009	3	725	1	0	1	1
05-01-2009	4	225	1	4	1	1
05-01-2009	4	266	1	4	1	1
05-01-2009	4	1201	3	6	1	1
05-01-2009	4	684	1	2	1	1
05-01-2009	4	123	1	0	2	1
05-01-2009	3	365	1	3	1	1
03-02-2009	4	153	1	4	1	1
03-02-2009	4	85	1	4	1	1
03-02-2009	4	76	1	4	1	1
03-02-2009	4	77	1	4	1	1
03-02-2009	4	41	1	4	1	1

03-02-2009	4	851	1	1	1	1
03-02-2009	4	1270	3	1	1	1
03-02-2009	4	462	1	0	1	1
04-03-2009	4	785	1	1	1	1
04-03-2009	4	864	3	1	1	1
04-03-2009	4	757	3	1	1	1
04-03-2009	4	77	1	4	1	1
04-03-2009	4	64	1	4	1	2
04-03-2009	4	61	1	4	1	1
04-03-2009	4	48	1	4	1	1
04-03-2009	4	39	1	4	1	1
04-03-2009	3	146	1	3	1	1
04-03-2009	4	302	1	0	1	3
02-04-2009	4	209	1	0	1	1
02-04-2009	3	280	1	3	1	1
02-04-2009	4	229	1	0	1	1
02-04-2009	4	387	1	0	1	1
02-04-2009	3	1442	4	0	1	3
02-04-2009	3	155	1	3	1	1
02-04-2009	4	115	1	4	1	1
02-04-2009	4	85	1	4	1	1
02-04-2009	4	81	1	4	1	1
02-04-2009	4	74	1	4	1	1
02-04-2009	4	70	1	3	1	1
02-04-2009	4	63	1	4	1	1
02-04-2009	4	50	1	4	1	1
02-04-2009	4	825	2	1	1	1
01-05-2009	4	258	1	4	1	1
01-05-2009	4	112	1	4	1	1
01-05-2009	4	81	1	4	1	1
01-05-2009	4	91	1	4	1	1
01-05-2009	4	73	1	4	1	2

01-05-2009	4	84	1	4	1	2
01-05-2009	4	71	1	4	1	1
01-05-2009	4	44	1	4	1	1
01-05-2009	4	1168	3	1	1	1
01-05-2009	4	440	4	1	1	1
01-05-2009	3	86	1	0	1	1
01-05-2009	4	701	3	2	1	1
06-06-2009	4	195	1	3	1	1
06-06-2009	4	44	1	4	1	1
06-06-2009	4	64	1	4	1	1
06-06-2009	4	58	1	4	1	1
06-06-2009	4	674	4	1	1	1
06-06-2009	4	221	1	1	1	1
06-06-2009	4	1200	3	1	1	1
06-06-2009	3	383	1	3	1	1
06-06-2009	4	295	1	4	1	1
06-06-2009	4	692	1	2	1	1
06-06-2009	4	868	3	1	1	1
06-06-2009	3	430	1	0	1	2
06-06-2009	4	1665	3	1	1	1
06-06-2009	4	233	6	1	1	3

BIJLAGE 5
Dataverzameling 2019

Datum	Krant	Aantal woorden	Type	Bron	Kop	Sport (m/v)
A1	A2	A3	B1	B2	B3	C1
07-01-2019	1	672	3	1	1	1
07-01-2019	2	159	1	4	1	2
07-01-2019	2	955	3	1	1	3
07-01-2019	2	802	3	1	1	1
07-01-2019	2	862	2	1	1	1
07-01-2019	1	683	3	1	1	1
07-01-2019	1	599	1	1	1	1
07-01-2019	2	643	3	2	1	1
07-01-2019	2	1993	3	2	1	1
07-01-2019	2	869	3	1	1	2
07-01-2019	2	55	1	0	1	1
07-01-2019	1	559	1	2	1	1
07-01-2019	2	56	1	0	1	2
07-01-2019	2	164	1	4	1	1
07-01-2019	2	931	3	1	1	2
07-01-2019	2	947	2	1	1	1
07-01-2019	2	87	1	4	1	1
07-01-2019	2	84	1	4	1	1
07-01-2019	1	982	3	6	1	3
07-01-2019	2	205	1	4	1	1
07-01-2019	2	203	1	1	1	1
07-01-2019	1	730	1	1	1	1
07-01-2019	2	518	4	1	1	2
07-01-2019	2	73	6	0	2	3
07-01-2019	2	66	1	0	1	3
07-01-2019	2	59	1	0	2	1
05-02-2019	2	93	1	4	1	1
05-02-2019	2	547	1	1	1	1
05-02-2019	2	475	4	1	1	1
05-02-2019	2	847	5	1	1	1

05-02-2019	2	972	3	1	1	2
06-03-2019	2	286	1	3	1	1
06-03-2019	2	587	4	1	1	1
06-03-2019	2	685	1	1	1	1
06-03-2019	2	976	1	1	1	1
06-03-2019	2	706	6	1	1	3
06-03-2019	1	732	3	1	1	1
04-04-2019	2	919	2	1	1	2
04-04-2019	1	75	6	0	1	1
04-04-2019	1	446	1	6	1	1
04-04-2019	1	415	2	1	1	1
04-04-2019	2	820	1	1	1	1
04-04-2019	2	90	1	4	1	3
04-04-2019	1	1122	1	1	1	3
04-04-2019	1	159	2	3	1	1
04-04-2019	1	220	2	3	1	1
04-04-2019	1	62	1	0	1	1
04-04-2019	1	418	6	1	1	1
04-04-2019	2	86	1	4	1	3
04-04-2019	1	486	1	1	1	1
04-04-2019	2	175	1	4	1	2
04-04-2019	1	175	1	3	1	1
04-04-2019	2	530	1	1	1	1
04-04-2019	1	356	1	1	1	1
04-04-2019	2	985	1	1	1	1
04-04-2019	1	550	1	1	1	1
04-04-2019	2	93	1	4	1	1
04-04-2019	2	778	3	1	1	1
04-04-2019	1	369	1	3	1	1
04-04-2019	2	946	6	1	1	2
03-05-2019	1	437	1	2	1	1
03-05-2019	2	920	3	1	1	2

03-05-2019	2	199	1	4	1	1
03-05-2019	1	810	3	1	1	1
03-05-2019	2	187	4	3	1	3
03-05-2019	2	22	6	0	1	1
03-05-2019	2	111	1	4	1	1
03-05-2019	2	232	1	3	1	1
03-05-2019	1	403	3	1	1	2
03-05-2019	1	455	1	3	1	1
03-05-2019	2	1482	2	1	1	1
03-05-2019	1	135	2	1	1	3
03-05-2019	1	479	1	1	1	1
03-05-2019	1	794	3	1	1	1
03-05-2019	1	200	1	1	1	1
03-05-2019	1	147	1	3	1	3
03-05-2019	2	56	1	0	1	1
03-05-2019	1	644	1	1	1	1
03-05-2019	1	276	1	2	1	3
03-05-2019	1	582	3	1	1	1
03-05-2019	2	627	4	1	1	1
03-05-2019	1	456	2	1	1	2
03-05-2019	1	1082	3	1	1	3
03-05-2019	1	787	3	1	1	3
05-03-2019	1	576	2	1	1	2
01-06-2019	1	1249	2	0	1	2
01-06-2019	2	1660	3	1	1	1
01-06-2019	1	195	1	3	1	1
01-06-2019	1	226	1	3	1	1
01-06-2019	1	354	5	1	1	3
01-06-2019	2	164	1	4	1	2
01-06-2019	2	950	3	1	1	3
01-06-2019	2	865	1	1	1	1
01-06-2019	2	426	1	1	1	1
01-06-2019	2	1082	2	1	1	1
01-06-2019	1	299	1	1	1	1

01-06-2019	2	158	1	4	1	1
01-06-2019	2	87	1	0	1	1
01-06-2019	1	203	1	1	1	1
01-06-2019	1	300	1	2	1	3
01-06-2019	1	438	1	1	1	2
01-06-2019	1	754	2	1	1	3
01-06-2019	2	654	4	1	1	1
01-06-2019	1	841	3	2	1	1
07-07-2019	2	360	1	3	1	2
07-07-2019	1	308	1	6	1	2
07-07-2019	1	166	1	1	1	1
07-07-2019	1	547	1	2	1	3
07-07-2019	1	754	3	3	1	2
07-07-2019	1	597	2	1	1	2
07-07-2019	2	1404	3	1	1	2
07-07-2019	1	506	1	1	1	1
07-07-2019	1	297	1	3	1	1
07-07-2019	1	356	2	1	1	1
07-01-2019	3	158	1	0	1	1
07-01-2019	4	1327	5	1	1	1
07-01-2019	4	77	1	4	1	2
07-01-2019	3	172	1	0	1	1
07-01-2009	3	531	1	1	1	1
07-01-2019	3	98	1	0	1	1
07-01-2019	4	79	1	4	1	2
07-01-2019	3	496	4	1	1	2
07-01-2019	4	138	1	4	1	1
07-01-2019	3	106	1	0	1	1
07-01-2019	3	797	1	1	1	1
07-01-2019	3	122	1	0	1	2
07-01-2019	3	179	1	0	1	1
07-01-2019	4	70	1	4	1	1
07-01-2019	3	81	1	0	1	1

07-01-2019	3	114	1	0	1	1
07-01-2019	3	179	1	0	1	1
07-01-2019	4	1040	3	1	1	1
07-01-2019	4	137	1	0	1	1
07-01-2019	3	510	1	1	1	1
07-01-2019	4	76	1	4	1	1
07-01-2019	4	1661	3	1	1	3
07-01-2019	3	547	1	1	1	1
07-01-2019	3	783	2	0	1	1
07-01-2019	3	73	1	0	1	1
07-01-2019	3	151	1	0	1	1
07-01-2019	3	143	1	0	1	1
07-01-2019	3	696	1	0	1	1
07-01-2019	3	631	1	0	1	1
07-01-2019	3	213	1	0	1	1
07-01-2019	4	129	1	4	1	1
07-01-2019	3	103	1	0	1	1
07-01-2019	4	264	1	0	1	1
07-01-2019	3	369	1	0	1	2
07-01-2019	3	169	1	0	1	1
07-01-2019	4	129	1	0	1	1
07-01-2019	3	535	4	1	1	1
07-01-2019	3	1015	3	1	1	1
07-01-2019	3	676	1	0	1	1
07-01-2019	3	170	1	0	1	1
07-01-2019	3	427	6	0	1	1
07-01-2019	4	1045	2	1	1	3
07-01-2019	3	820	2	1	1	1
07-01-2019	3	1012	3	5	1	1
07-01-2019	4	513	4	1	1	2
07-01-2019	3	1494	3	1	1	1
05-02-2019	3	141	1	0	1	1
05-02-2019	3	44	1	0	1	1
05-02-2019	3	727	1	0	1	1

05-02-2019	3	945	3	1	1	1
05-02-2019	3	192	1	0	1	1
05-02-2019	3	85	1	0	1	1
05-02-2019	3	207	1	0	1	1
05-02-2019	3	390	1	1	1	1
05-02-2019	3	608	1	0	1	1
05-02-2019	3	150	1	0	1	1
05-02-2019	3	130	1	0	1	1
05-02-2019	3	77	1	0	1	1
05-02-2019	3	564	1	0	1	1
05-02-2019	3	572	4	1	1	1
06-03-2019	3	142	1	0	1	1
06-03-2019	3	184	1	0	1	1
06-03-2019	3	104	1	0	1	1
06-03-2019	3	102	1	0	1	1
06-03-2019	3	86	1	0	1	1
06-03-2019	3	53	1	0	1	1
06-03-2019	3	1072	1	0	1	1
06-03-2019	3	631	2	1	1	1
06-03-2019	3	481	6	0	1	1
06-03-2019	3	609	1	5	1	1
06-03-2019	3	518	1	0	1	1
06-03-2019	3	433	4	1	1	1
06-03-2019	3	173	1	0	1	1
06-03-2019	3	85	1	0	1	1
06-03-2019	3	270	1	1	1	1
06-03-2019	3	113	1	0	1	1
06-03-2019	3	101	1	0	1	1
06-03-2019	4	1069	1	1	1	1
06-03-2019	4	732	3	1	1	1
06-03-2019	3	581	2	1	1	1
04-04-2019	3	107	1	0	1	1
04-04-2019	4	161	1	0	1	3

04-04-2019	3	250	1	0	1	1
04-04-2019	3	85	1	0	1	2
04-04-2019	3	633	1	0	1	1
04-04-2019	3	493	1	1	1	1
04-04-2019	3	206	1	0	1	1
04-04-2019	3	40	1	0	1	1
04-04-2019	3	150	1	0	1	1
04-04-2019	3	90	1	0	1	1
04-04-2019	4	577	2	1	1	2
04-04-2019	3	82	1	0	1	1
04-04-2019	3	842	6	0	1	1
04-04-2019	3	90	1	0	1	1
04-04-2019	3	101	1	0	1	1
04-04-2019	3	651	1	1	1	1
04-04-2019	4	210	1	0	1	3
04-04-2019	3	88	1	0	1	1
04-04-2019	3	195	1	0	1	1
04-04-2019	4	78	1	4	1	1
04-04-2019	3	494	1	0	1	1
04-04-2019	4	1025	3	1	1	1
04-04-2019	3	711	3	0	1	1
04-04-2019	3	291	1	0	1	1
04-04-2019	4	82	1	0	1	1
03-05-2019	3	105	1	0	1	1
03-05-2019	3	93	1	0	1	1
03-05-2019	3	234	1	0	1	1
03-05-2019	3	103	1	0	1	2
03-05-2019	3	93	1	0	1	2
03-05-2019	3	533	4	1	1	1
03-05-2019	3	578	1	0	1	1
03-05-2019	3	60	1	0	1	1
03-05-2019	3	630	2	0	1	1
03-05-2019	4	532	4	2	1	1
03-05-2019	3	269	1	1	1	2

03-05-2019	3	241	1	5	1	1
03-05-2019	3	84	1	0	1	1
03-05-2019	3	388	1	1	1	1
03-05-2019	3	291	1	0	1	3
03-05-2019	4	1034	2	1	1	1
03-05-2019	3	73	1	0	1	1
03-05-2019	4	637	4	0	1	2
03-05-2019	3	496	1	1	1	3
03-05-2019	3	770	2	1	1	1
03-05-2019	3	103	1	0	1	1
03-05-2019	3	379	1	1	1	1
03-05-2019	3	83	1	0	1	1
01-06-2019	3	95	1	0	1	2
01-06-2019	3	477	1	1	1	1
01-06-2019	3	97	1	0	1	2
01-06-2019	3	576	1	1	1	1
01-06-2019	3	187	1	0	1	2
01-06-2019	3	512	4	1	1	1
01-06-2019	3	526	1	0	1	2
01-06-2019	3	212	1	0	1	1
01-06-2019	3	68	1	0	1	1
01-06-2019	3	691	1	1	1	1
01-06-2019	3	177	1	0	1	1
01-06-2019	3	114	1	0	1	1
01-06-2019	3	668	3	0	1	1
01-06-2019	3	569	1	0	1	1
01-06-2019	3	86	1	0	1	1
01-06-2019	3	1040	3	0	1	1
01-06-2019	3	649	1	0	1	1
01-06-2019	3	92	1	0	1	1
01-06-2019	3	89	1	0	1	1
01-06-2019	3	211	1	0	1	1
01-06-2019	3	879	1	0	1	1
01-06-2019	3	78	1	0	1	2

01-06-2019	3	666	1	0	1	1
01-06-2019	3	786	2	1	1	1
01-06-2019	4	2709	3	2	1	2
01-06-2019	3	167	1	0	1	2
01-06-2019	3	93	1	0	1	1
01-06-2019	3	52	1	0	1	1
01-06-2019	4	580	1	1	1	1
01-06-2019	3	281	1	1	1	1

BIJLAGE 6

NSP-gegevens 2020

Totaal aantal kaarten in 2020	551
Aantal vrouwen	30
aantal mannen	437
Redactiekaarten (kaarten voor algemeen gebruik, mannen + vrouwen)	84

Aantal vrouwen	30
Journalisten	18
Fotografen	12

Journalisten	
Krant	6
Regionale omroep	2
Freelance	7
Magazine/ online medium	3

Fotografen	12
Persburo	2
freelance	10